

Koronakompensasjon

*En empirisk studie om frivillige tilbakebetalinger
av de søknadsbaserte kompensasjonsordningene*

Hanne Sofie Tobiassen Nygaard og Sverre Skjauff

Veileder: Are Oust

Masterutredning i økonomi og administrasjon
og regnskap og revisjon

NORGES HANDELSHØYSKOLE

Dette selvstendige arbeidet er gjennomført som ledd i masterstudiene i økonomi og administrasjon og regnskap og revisjon ved Norges Handelshøyskole og godkjent som sådan. Godkjenningen innebærer ikke at høyskolen eller sensorer inntår for de metoder som er anvendt, resultater som er fremkommet eller konklusjoner som er trukket i arbeidet.

Forord

Denne utredningen inngår som en del av masterstudiet i regnskap og revisjonen og i profilen økonomisk styring i masterstudiet økonomi og administrasjon. Omfanget på utredningen er på 30 studiepoeng.

Vi vil rette en stor takk til Jarle Møen og Andreas Olsen ved NoCeT for bidrag og inspirasjon til utredningen. Vi vil også takke Marianne Alværen Torset fra Lotteri- og stiftelsestilsynet for data og informasjon, samt god innsikt i temaet. Videre vil vi takke vår veileder Are Oust for god veiledning og hyggelige møter.

Masteroppgaven markerer slutten på fem fine år på Norges Handelshøyskole, og overgangen til arbeidslivet. Vi vil takke NHH for lærerike og spennende år som har gitt oss et godt grunnlag for veien videre. Til slutt vil vi takke Norges Handelshøyskoles studentforening for muligheten til å teste lærdommen ut i praksis. Denne lærdommen har blant annet inspirert tematikken til denne masterutredningen.

Vi håper vår masterutredning kan være til interesse for flere, og være med på å belyse faktorer som har vært lite forsket på tidligere.

Norges Handelshøyskole

Bergen, mai 2022

Hanne Sofie Tobiassen Nygaard

Sverre Skjauff

Sammendrag

I kjølvannet av de innledende fasene av koronapandemien, valgte flere organisasjoner og foretak å frivillig tilbakebetale tidligere tildelt kompensasjon. Denne utredningen undersøker effekten av media som et kontrolltiltak, ved å kartlegge hvordan aktivitet i media påvirket viljen til å tilbakebetale støtte. Utredningen undersøker om tidspunktet for tilbakebetalinger kan forklares av medietrykket rundt kompensasjonsordningene, inndelt i kategorier etter budskap. Videre undersøkes det om tilstanden til næringslivet kan forklare når og hvor mange som velger å tilbakebetale, samt om det finnes egenskaper som kjennetegner organisasjonene som har tilbakebetalt støtte.

Datasettet består av 648 frivillige tilbakebetalinger over en periode på 93 uker, fra uke 12 2020 til uke 52 2021, hentet fra ordningsforvalterne Skatteetaten og Lotteri- og stiftelsestilsynet. Videre består datasettet av 4 633 avisoppslag, hentet fra databasen Atekst. Disse variablene er sammenstilt som paneldata, sammen med informasjon om smittetilfeller, koronarelaterte dødsfall og arbeidsledighet. Panelregresjon med enhetsfaste effekter, med Prais-Winsten tidsserieregresjon som kontroll, viser en positiv sammenheng mellom et høyt medietrykk og antallet frivillige tilbakebetalinger.

Utredningen viser at en relevant sak om kompensasjonsordningene i en avis med lesertall på størrelse med vg.no, vil øke antallet frivillige tilbakebetalinger i inneværende uke med 1,14. Høyere arbeidsledighet har en negativ effekt på antallet tilbakebetalinger, hvor en økning på 1%-poeng i arbeidsledigheten fører til 1,45 færre tilbakebetalinger i samme periode.

Funnene viser at det er det generelle medietrykket rundt kompensasjonsordningene som er avgjørende, og ikke vinklingen til den enkelte artikkel. Medietrykket har en større effekt på mindre organisasjoner, og det er ikke signifikante forskjeller mellom landsdelene i Norge. Funnene styrker oppfatningen av media sin rolle som en effektiv kontrollmekanisme, og viser viktigheten av offentlighetsprinsippet og innsynsordninger.

Innhold

1	Innledning	1
1.1	Motivasjon	1
1.2	Problemstilling	2
1.3	Avgrensning	2
1.4	Oppgavens struktur	3
2	Koronakompensasjonsordningene	4
2.1	Søknadsbaserte kompensasjonsordninger	4
2.2	Kompensasjonsordningen for næringslivet	5
2.3	Kompensasjonsordninger for frivillig sektor	5
2.4	Kontrolltiltak	5
3	Litteraturgjennomgang	7
3.1	Standard økonomisk teori om skattemoral	7
3.2	Norm, moral og rettferdighet	8
3.3	Moral under kriser	9
3.4	Offentlighetsprinsippet	10
4	Datagrunnlag	11
4.1	Generelt om datasettet	11
4.2	Kompensasjonsordningene	12
4.2.1	Skatteetaten	12
4.2.2	Lotteri- og stiftelsestilsynet	12
4.3	Mediesaker	13
4.3.1	Utelatte artikler	14
4.3.2	Vekting	14
4.3.3	Kategorisering	14
4.4	Andre variabler	16
4.4.1	Arbeidsledighetstall fra NAV	16
4.4.2	Smittetall og dødsfall fra Folkehelseinstituttet	17
5	Deskriptiv statistikk	18
5.1	Kompensasjonsordningene	18
5.1.1	Skatteetaten	18
5.1.2	Lotteri- og stiftelsestilsynet	21
5.1.3	Samlede frivillige tilbakebetalinger	24
5.2	Mediesaker	25
5.3	Arbeidsledighet	27
5.4	Smittetall	28
5.5	Dødsfall	29
6	Metode	30
6.1	Panelregresjon	30
6.2	Tidsserieregresjon	31
6.3	Pålitelighet	32

7	Resultater	34
7.1	Panelregresjon	34
7.2	Detaljnivå	36
7.3	Prais-Winsten regresjon	40
7.4	Hvor godt passer modellen med virkeligheten?	41
8	Drøftelse	42
8.1	Effekten av mediasaker på tilbakebetalinger	42
8.2	Arbeidsledighet	43
8.3	Variasjoner	44
9	Konklusjon	46
9.1	Avsluttende kommentar	46
9.2	Videre forskning	46
	Referanseliste	48
	Appendiks	52
A1	Variabelbeskrivelse	52
A2	Prais-Winsten regresjon med robusthetsvarianter	53
A3	Panelregresjon etter artikkelkategori med lags	54
A4	Frivillige tilbakebetalinger og landsdel	55
A5	Frivillige tilbakebetalinger og artikkelkategorier	56

Figurliste

2.1	Tidslinje over Koronapandemien 2020-2021	4
5.1	Samlet antall frivillige tilbakebetalinger	24
5.2	Frivillige tilbakebetalinger og vektete mediesaker	25
5.3	Frivillige tilbakebetalinger og arbeidsledighet	27
5.4	Frivillige tilbakebetalinger og antall smittede	28
5.5	Frivillige tilbakebetalinger og antall koronarelaterte dødsfall	29
7.1	Predikerte verdier og faktiske frivillige tilbakebetalinger	41
A4.1	Frivillige tilbakebetalinger etter landsdeler	55
A5.1	Frivillige tilbakebetalinger etter artikkelkategorier	56

Tabelliste

5.1	Deskriptiv statistikk om frivillige tilbakebetalinger fra Skatteetaten	18
5.2	Deskriptiv statistikk om organisasjonsstørrelse fra Skatteetaten	19
5.3	Deskriptiv statistikk om landsdel fra Skatteetaten	19
5.4	Deskriptiv statistikk om næringskoder fra Skatteetaten	20
5.5	Deskriptiv statistikk om beløpsstørrelser fra Skatteetaten	21
5.6	Deskriptiv statistikk om frivillige tilbakebetalinger fra Lotteri- og stiftelsestilsynet	21
5.7	Deskriptiv statistikk om organisasjonsstørrelse fra Lotteri- og stiftelsestilsynet	22
5.8	Deskriptiv statistikk om landsdel fra Lotteri- og stiftelsestilsynet.	22
5.9	Deskriptiv statistikk om frivillighetskategorier fra Lotteri- og stiftelsestilsynet	23
5.10	Deskriptiv statistikk om beløpsstørrelser fra Lotteri- og stiftelsestilsynet .	23
5.11	Deskriptiv statistikk om samlede frivillige tilbakebetalinger	24
5.12	Deskriptiv statistikk om vektete mediesaker	25
5.13	Deskriptiv statistikk om vektete mediesaker etter landsdel	26
5.14	Deskriptiv statistikk om vektete mediesaker etter artikkelkategori	26
5.15	Deskriptiv statistikk om arbeidsledighet	27
5.16	Deskriptiv statistikk om smittetall	28
5.17	Deskriptiv statistikk om koronarelaterte dødsfall	29
7.1	Hovedpanelregresjon med fixed effect	35
7.2	Panelregresjon med robushetsvarianter	36
7.3	Panelregresjon etter artikkelkategorier	37
7.4	Panelregresjon etter organisasjonsstørrelse	38
7.5	Panelregresjon etter landsdel	39
7.6	Panelregresjon etter landsdel og medietype	39
7.7	Prais-Winsten regresjon	40
A1.1	Variabelbeskrivelse.	52
A2.1	Prais-Winsten regresjon med robushetsvarianter	53
A3.1	Panelregresjon etter artikkelkategori med lags	54

1 Innledning

1.1 Motivasjon

Den 12.mars 2020 ble de mest inngrepene tiltakene i Norge siden 2.verdenskrig innført, da regjeringen ved Helsedirektoratet (2020) stengte ned alt av ikke-samfunnskritisk virksomhet som tiltak mot smittespredning av koronaviruset. I de første månedene var alt fra barnehager og skoler til svømmehaller og frisører stengt, noe som medførte en massiv permittering hvor 13,2% av arbeidsstokken på det meste var permittert (NAV, 2020). Samtidig falt fastlands-BNP i Norge i 2020 med 2,3% (Statistisk sentralbyrå, 2021). Norge har, fram til gjenåpning i 2022, gått gjennom ulike faser med varierende mengde nasjonale og lokale tiltak for å hindre smittespredning. Tiltakene baserte seg på smittesituasjonen og vaksinasjonsgrad i befolkningen. Fasene varierte på hvilke type aktiviteter og arrangementer som var tillatt, med restriksjoner i form av kapasitetsbegrensninger, sosial distansering, innreisebegrensninger og skjenkeforbud (Helsedirektoratet, 2022).

Det primære målet i de første månedene etter 12.mars 2020 var å unngå unødvendige konkurser og oppsigelser i akutt rammede organisasjoner som normalt er lønnsomme (Statsministerens kontor, 2020). For å møte de enorme umiddelbare økonomiske konsekvensene av nedstengingen og de senere tiltaksfasene, satte Norges Bank (2020) umiddelbart ned styringsrenten med 0,5%, og i løpet av mai 2020 var styringsrenten for første gang i norsk historie på 0%. Mot slutten av mars 2020 innførte i tillegg regjeringen en rekke søknadsbaserte kompensasjonsordninger rettet mot ulike deler av næringslivet og frivillig sektor, for å dekke tapt inntekt eller faste kostnader (Finansdepartementet, 2020).

Etterhvert som de innledende fasene av pandemien var over, og norsk økonomi bedret seg, var det flere av støttemottakerne som ikke lenger hadde behov for den allerede tildelte støtten. Enkelte organisasjoner fikk krav om å tilbakebetale støtte, dersom ordningsforvalterne gjennom kontroller fant at støtten ikke lenger var berettiget (Riksrevisjonen, 2022). Andre organisasjoner valgte frivillig å tilbakebetale den berettigede støtten eller gi bort støtten til gode formål, da støtten ikke var nødvendig for å unngå konkurs eller permitteringer (Sønsteli, 2021).

Innretningene og mottakerne av kompensasjonsordningene har helt siden 12.mars 2020 vært omdiskutert i media. Mange mottakere har måttet forsvare tildelt støtte i nasjonale og lokale medier. Samtidig har regjeringen blitt jevnlig kritisert for både å støtte for mye og for lite av kostnadene ved restriksjonene, og at ordningene er i for stor grad tillitsbaserte. Dette medietrykket kan ha hatt en effekt på organisasjonene ved å påvirke hvor mye av tildelt støtte som har blitt tilbakebetalt til ordningsforvalterne. Innsyn og offentlighetsprinsippet står sterkt i Norge, og brukes i dag som en kontrollmekanisme for å sørge for at organisasjoner handler i fellesskapets interesse. Vi ønsker i denne utredningen å undersøke sammenhengen mellom medieoppslag og frivillige tilbakebetalinger, for å kunne få et bedre bilde på effektiviteten av denne kontrollmekanismen. Dette kan være til nytte for ordningsforvalterne, da man i større grad får et bilde på hvordan media kan benyttes som et virkemiddel.

1.2 Problemstilling

Innsynsordninger og krav om åpenhet gjør det mulig for media å lage saker om hvem som søker og mottar midler fra offentlige støtteordninger. Vi er interessert i å undersøke om foretak og frivillige organisasjoner blir påvirket av ulike type medieoppslag om koronakompensasjon, og om det finnes egenskapsforskjeller mellom organisasjoner som har frivillig tilbakebetalt. Problemstillingen som utredningen forsøker å besvare er som følger:

Vil et høyt medietrykk rundt kompensasjonsordningene medføre

flere frivillige tilbakebetalinger av tildelt støtte?

1.3 Avgrensning

Datagrunnlaget i utredningen er avgrenset til skriftlige artikler, fra både trykte og digitale aviser, som ble utgitt i perioden uke 12 2020 til uke 52 2021, samt tildelinger og frivillige tilbakebetalinger fra kompensasjonsordninger i samme tidsperiode. Tildelingene og frivillige tilbakebetalingene er for kompensasjonsordningen for næringslivet for perioden mars - august 2020, og for de ulike kompensasjonsordningene for frivillig sektor i 2020.

1.4 Oppgavens struktur

Utredningen starter med en innledning om tematikken og motivasjonen. Kapittel 2 gir en grundigere gjennomgang av de søknadsbaserte kompensasjonsordningene før kapittel 3 gjennomgår relevant litteratur og teori som drøftelsen bygger på. I kapittel 4 og 5 presenteres datagrunnlaget og den deskriptive statistikken. Kapittel 6 går gjennom utredningsmetoden, før kapittel 7 viser resultatene. I kapittel 8 drøftes resultatene før utredningen avsluttes, og videre forskning anbefales, i kapittel 9.

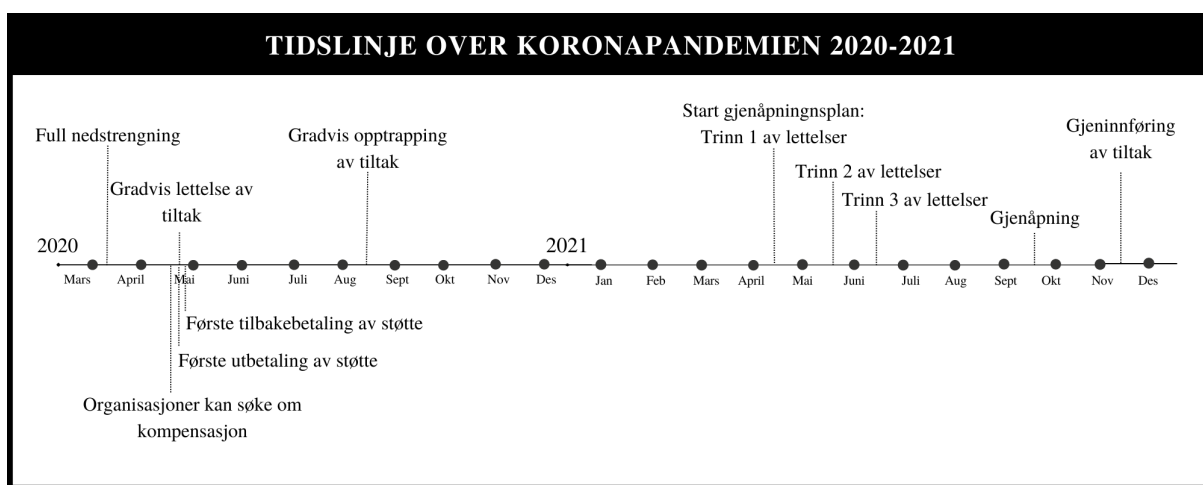
2 Koronakompensasjonsordningene

I dette kapittelet gjennomgås de ulike kompensasjonsordningene for næringslivet og frivillig sektor for å få en nødvendig forståelse til videre analyse. Til slutt presenteres de ulike kontrolltiltakene som ble innført ved kompensasjonsordningene.

2.1 Søknadsbaserte kompensasjonsordninger

Gjennom koronapandemien har offentlige myndigheter kompensert nedstengt og påvirket virksomhet gjennom ulike økonomiske tiltakspakker. Noen kompensasjonsordninger ble automatisk tildelt basert på objektive kriterier. Eksempelvis ble tildelinger til kommuner fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet (2021) basert på folketall. Andre ordninger som kompensasjonsordningen for næringslivet var søknadsbaserte (Riksrevisjonen, 2022).

Den 27. mars 2020 kom de første søknadsbaserte kompensasjonsordningene fra regjeringen (Prop. 67 S (2019-2020), 2020). For raskere saksbehandling, og for å utnytte seg av offentlige etaters bransjekunnskap, ble de ulike søknadsbaserte kompensasjonsordningene forvaltet av ulike offentlige etater, heretter omtalt som ordningsforvaltere. Eksempelvis ble frivillighet- og idrettsordningen forvaltet av Lotteri- og stiftelsestilsynet, vedlikeholdsordningen av Innovasjon Norge, kulturordningen av Kulturrådet, medieordningen av Medietilsynet og den første runden av kompensasjonsordningen for næringslivet av Skatteetaten (Riksrevisjonen, 2022). Figur 2.1 viser forløpet av håndteringen av koronapandemien i Norge.

Figur 2.1: Tidslinje over Koronapandemien 2020-2021

2.2 Kompensasjonsordningen for næringslivet

Den største søknadsbaserte kompensasjonsordningen var kompensasjonsordningen for næringslivet, hvor foretak kunne få dekket faste uunngåelige kostnader ved omsetningsnedgang på 30% for perioden mars til august 2020 av Skatteetaten (Lov om midlertidig tilskuddsordning for foretak med stort omsetningsfall, 2020). Ordningen ble videreført av Brønnøysundregisteret i ytterlige tre nye perioder fram til februar 2022. Fra og med den andre perioden ble ordningen utvidet til å også dekke tapt varelager (Endringer i forskrifter til lov om midlertidig tilskuddsordning for foretak med stort omsetningsfall etter august 2020, 2021).

2.3 Kompensasjonsordninger for frivillig sektor

Frivillig sektor sine kompensasjonsordninger var administrert av Lotteri - og stiftelsestilsynet (2022) hvor krisepakke for frivilligheten var den største. Ordningen var rettet mot frivillig sektor sine behov, og dekket hovedsakelig inntektsbortfall eller merutgifter som følge av avlyste arrangementer. Krisepakkene ble videre utvidet til å gjelde helt fram til mars 2022. I 2021 ble det opprettet stimuleringsordninger for frivillig sektor for å få i gang aktivitet.

2.4 Kontrolltiltak

Frykten for likviditetsmangel, oppsigelser og konkurs betinget rask utvikling av søknadsportaler og søknadsprosesser, og førte dermed til hovedsakelig automatisk saksbehandling. Kompensasjonsordningene var i stor grad tillitsbaserte, men hadde en rekke innebygde automatisk kontroller som nøkkeltallsanalyser og oppslag mot ulike offentlige databaser (Riksrevisjonen, 2022). For den største ordningen, kompensasjonsordningen for næringslivet, var det krav om bekreftelse fra autorisert regnskapsfører eller revisor (Lov om midlertidig tilskuddsordning for foretak med stort omsetningsfall, 2020).

Åpenhet rundt offentlige søknader og tildelinger står sterkt i norsk rett (Offentleglova, 2006, §3). Av etterkontrollene som ble gjennomført ble offentlig innsyn sett på som en av de viktigste. Mediesaker og tips fra offentligheten førte blant annet til funn av ikke-berettigede søknader som resulterte i tvungen tilbakebetaling (Riksrevisjonen, 2022). Etterkontroller fra ordningsforvalterne og politiet har videre gitt tilbakebetalingskrav i 100-millionersklassen og domfellelser (NTB, 2020).

3 Litteraturgjennomgang

I kapittelet gjennomgås teorien om skattemoral, og hvordan en aktørs atferd kan forklares av standard økonomisk teori. Det gjennomgås teori fra atferdsøkonomien om normer, rettferdiggjøring og moral, samt hvordan denne typen atferd og moral kan bli påvirket i krisetid. Til slutt beskrives offentlighetsprinsippet og det juridiske lovverket om innsyn.

3.1 Standard økonomisk teori om skattemoral

Gjennom en kompensasjonsordning vil et foretak eller organisasjon få mulighet til å øke eget resultat på samme måte som gjennom skattbare inntekter eller fradragsberettigede kostnader. Å misbruke en kompensasjonsordning, ved å få utbetalt mer enn man har rett på, kan likestilles med å unndra skatt gjennom underrapportering av inntekter eller overrapportering av kostnader. En kompensasjonsordning kan anses som en negativ skatt, hvilket gjør teori rundt skattemoral relevant.

Standard økonomisk teori tilsier at en rasjonell aktør vil handle i sin egen interesse, så lenge den forventede nytten det gir er høyere enn alternativet (Allingham og Sandmo, 1972). I en vurdering om gjennomføring av en ulovlig handling, vil en aktør ta en avveining mellom nytten av den ulovlige handlingen, sannsynligheten for å bli tatt, og potensielle konsekvenser av å bli tatt (Becker, 1968). Allingham og Sandmo (1972) forklarte dette fenomenet ved å bruke standard økonomisk teori til å lage en etterlevelsmodell.

Vi lar E_0 være mottatt ikke-berettiget kompensasjon. Aktørene har mulighet til å frivillig tilbakebetale beløp A . Dersom støtten ikke tilbakebetales frivillig er det p sannsynlighet for at man blir kontrollert og oppdaget, noe som vil medføre straff f . Vi antar at straffen vil være en funksjon av størrelsen på beløpet som er unndratt.

Dersom aktøren blir kontrollert, vil inntekten til aktøren, I_C , være gitt ved følgende:

$$I_C = E_0 - A - f(E_0 - A)$$

Dersom de ikke blir kontrollert, vil inntekten til aktøren, I_N , være gitt ved:

$$I_N = E_0 - A$$

Aktørene vil velge hvor mye de skal frivillig tilbakebetale, A , ved å maksimere den forventede nytten, U , de får. Nyttmaksimeringsproblemet blir:

$$\max_A E(U)_0 = pu(I_C) + (1 - p)u(I_N)$$

Man vil altså ønske å tilbakebetale det beløpet som gir høyest forventet nytte gitt sannsynligheten for å bli tatt, og konsekvensene om man blir tatt. Dette betyr at sannsynligheten for å bli tatt, og konsekvensene om man blir tatt, spiller en vesentlig rolle i hvor mange aktører som velger å misbruke ordningene. Dette gjelder både ved avgjørelsen om å tilbakebetale støtte man har mottatt som man ikke lenger har rett på, samt ved å søke om støtte man ikke har rett på i utgangspunktet.

Dersom sannsynligheten for å bli tatt for å unndra på skatten er høy, eller sanksjonene er store, vil man ha lavere insentiver til å gjøre noe uærlig. Til tross for hva standard økonomisk teori tilsier, oppfører ikke mennesket seg rasjonelt, da det spiller flere andre faktorer inn når et individ skal ta et valg (Andreoni et al., 1998). Selv om sannsynligheten for å bli tatt for å unndra på skatten er lav, er de aller fleste ærlige om skattebetalingen sin.

3.2 Norm, moral og rettferdighet

En annen faktor som kan forklare etterlevelsen i et land er normene i samfunnet. Til tross for at standard økonomisk teori tilsier at man burde unndra penger når kontrollmekanismene er svake, ser vi at den faktiske unndragelse er relativt lav. Dette skyldes enkeltindividers moral, samt enkeltindividers ønske om å følge normen. Normer forklares som væremåter og standarder som er underforstått i et samfunn, uten at det har rot i lover og bestemmelser (Cialdini og Trost, 1998). For mange vil den sosiale skammen ved å vike fra normen veie tyngre enn den faktiske sanksjonen man kan oppleve dersom man blir tatt i å unndra. Dermed blir en viktig del av kontrollarbeidet rundt skatt å opprettholde den allmenne oppfatning om at uønsket oppførsel ikke er greit.

Hva mennesker opplever som rett og galt styres av moral, og vil være individuelt. Dersom man ønsker å gjøre en handling som man vet kan oppfattes som gal, vil man gjerne forsøke å rettferdiggjøre denne handlingen ovenfor seg selv og andre. I forbindelse med utbetaling av kompensasjon og tilbakebetaling, er det flere ulike grunner til at man forsvarer å beholde pengene. Undersøkelser fra Skatteetaten (2020b) fra starten av pandemien har vist en ti ganger større aksept av skatteunndragelse dersom det er for å redde arbeidsplasser eller unngå konkurs. Dersom mennesker begynner med rettferdiggjøring av ulovlig atferd vil det ha en effekt på holdningene og normene i samfunnet. Man påvirkes gjerne av hverandres holdninger i et samfunn, og gjennom rettferdiggjøring risikeres det en negativ spiral der vi ender med å akseptere ting man i utgangspunktet ville ansett som galt.

Frey og Feld (2002) viste at økt mengde kontroll reduserer den indre motivasjonen til å etterleve lover og regler. Dette kan forklares med at ved økt kontroll oppleves tilliten mellom aktører og statlige etater som mindre. Redusert tillit vil ha en effekt på skattemoralen, og dermed kunne føre til en reduksjon i antallet frivillige tilbakebetalinger. Dette er noe Skatteetaten (2020a) er opptatt av i utbredelsen av støtteordninger og kontrollmekanismer, da det er avgjørende å opprettholde tilliten i samfunnet for å fortsette å ha en solid etterlevelse.

3.3 Moral under kriser

I krisetider, som koronapandemien, vil det oppleves en endring i folks holdninger og atferd. Skatteetaten (2020a) viste at det under koronapandemien hadde vært større aksept for å unndra på skatten, dersom det forhindret oppsigelser eller konkurs. Man har derfor en større sjanse for rettferdiggjøring av ulovlig oppførsel under pandemien. Det har blitt gjort flere undersøkelser i andre land som viser det samme, at skattemoralen reduseres i krisetider. Martinez-Vazquez og Torgler (2009) fant ut at økt arbeidsledighet og inflasjon i Spania førte til en reduksjon i skattemoral. Barone og Mocetti (2011) gjorde lignende undersøkelser i Italia der man så en negativ korrelasjon mellom offentlige utgifter og skattemoral. Dette ble begrunnet med at individer var mer villig til å unndra på skatten om de opplevde at staten brukte penger unødvendig. Flere har kritisert regjeringens pengebruk under koronapandemien, noe som kan ha hatt en effekt på skattemoralen. Oppsummert ser man at skattemoral ofte reduseres under økonomiske kriser.

Til tross for at koronapandemien er en økonomisk krise, har den også andre effekter som ikke er typiske for økonomiske kriser. Under en pandemi vil det kunne oppleves et større samhold, styrket gjennom dugnadskultur og et felles mål. Viktigheten av tillit og gjensidig avhengighet vil bli belyst under en pandemi, og man har et større fokus på befolkningen som helhet enn som enkeltindivider. Denne effekten er spesielt sterk i land der innbyggerne har hatt høy tillit til regjeringens håndtering av pandemien. Cappelen et al. (2021) viste at amerikanerne ble mer solidariske under koronapandemien, og man satte fellesskapets behov foran egne behov. Denne effekten kan ha en positiv effekt på skattemorale, da man i større grad vil handle til fordel for samfunnet som helhet, i stedet for å sette seg selv først. Det vil gjerne også oppfattes som mer umoralsk å unndra i en vanskelig tid, i motsetning til når man ikke står i en krise, da man etter normen skal utføre prososiale handlinger under en krisetid.

3.4 Offentlighetsprinsippet

Retten til å overvære rettsmøter og få innsyn i dokumenter i offentlig forvaltning, kjent som offentlighetsprinsippet, står sterkt i den skandinavisk rettstradisjon. Den første loven om pressefrihet kom i Sverige i 1766, og retten ble nedfelt i Norge i Grunnloven i 1814 (Grunnloven, 1814, §100). Offentlighetsprinsippet er videre forankret i offentleglova (2006) som gir alle personer, uten forskjellsbehandling, rett til å kreve innsyn i saksdokumenter fra offentlig forvaltning med visse unntak. Sentrale bestemmelser er retten til hovedsakelig gratis bistand, journalplikt, rett til sammenstilling av databaser og rett til merinnsyn. I skillet mot offentlighetsprinsippet kommer blant annet personvern, taushetsplikt og hensyn til nasjonens interesser. Media fungerer som vakthund overfor offentlighetsprinsippet, og bruker informasjonen til å skrive saker av allmenn interesse og for å holde myndighetene til ansvar (Norsk Presseforbund, 2021). Offentlighetsprinsippet fører og til en rekke omdiskuterte mediesaker slik som den årlige offentliggjøringen av skattelister og søkerlister på offentlige stillinger.

---

4 Datagrunnlag

I dette kapitlet gjennomgås alle de ulike delene av det sammensatte datasettet som benyttes i utredningen. Opphavet, behandling og eventuell avgrensning og kategorisering av alle variablene presenteres for at datagrunnlaget skal være forståelig og etterprøvbart.

4.1 Generelt om datasettet

Denne utredningen benytter sammensatt panel- og tidsseriedata. Den første delen av datasettet består av en oversikt over alle frivillige tilbakebetalinger fra kompensasjonsordningen for næringslivet fra Skatteetaten og de ulike kompensasjonsordningene for frivilligheten fra Lotteri- og stiftelsestilsynet i perioden uke 12 2020 til og med uke 52 2021. Datasettet består av både frivillige organisasjoner og foretak. Videre i utredningen refereres begge til som organisasjoner.

De frivillige tilbakebetalingene inneholder kun data fra organisasjoner som tilbakebetalte på eget initiativ, og ikke tilbakebetalinger som følge av tips fra media eller kontroller fra ordningsforvalter eller politiet. Fra åpne tildelingslister fra ordningsforvalterne har vi hentet de tilhørende tildelingene (Skatteetaten (2022); Lotteri - og stiftelsestilsynet (2022)).

Andre del av datasettet inneholder en oversikt over alle relevante norske mediasaker om koronakompensasjon publisert i tilbakebetalingsperioden fra databasen Atekst. I tillegg har vi supplert datasettet med tall om arbeidsledighet, smittetall og dødsfall for å gi modellen andre forklaringsvariabler. All data inneholder både fylkesvis og nasjonal data.

Frekvensvalget på tidsseriedata gjør det mulig å undersøke tendenser som sesongvariasjoner. Vi har i utredningen valgt å behandle all data på ukensnivå. Månedsfrekvens ville, med kun 24 observasjoner, gitt for få observasjoner, mens dagsfrekvens kunne gitt utfordringer med anonymitet. Variablene arbeidsledighet og dødsfall rapporteres heller ikke på dagsnivå, så ukensnivå anses som den mest hensiktsmessige frekvensen. Alle variablene i datasettet er aggregert til ukensnivå som gir 93 observasjoner, 93 uker, fra uke 12 2020 til uke 52 2021 heretter kalt tilbakebetalingsperioden. Data for uke 53 2020 er lagt inn i uke 52 2020 for å forenkle tidsformatet.

4.2 Kompensasjonsordningene

Alle data om kompensasjonsordningene kommer direkte fra ordningsforvalterne. Der det er mulig er dataene koblet mot Enhetsregisteret (2022) for å kunne se på ulike egenskaper som geografi, størrelse eller organisasjonstype. Feil i datasettet eller mangelfulle opplysninger er markert med N/A. Dette er hovedsakelig organisasjoner som har meldt oppløsning eller er under konkursavvikling.

4.2.1 Skatteetaten

Datasettet fra Skatteetaten inneholder 822 frivillige tilbakebetalinger fra 542 ulike bedrifter fra kompensasjonsordningen for næringslivet runde 1. Den første tilbakebetalingen er meldt inn i uke 17 2020, og den siste i uke 50 2021. Det er 139 tilbakebetalinger fra 89 bedrifter som ikke er koblet mot Enhetsregisteret.

Hver tildeling i datasettet kan kobles til en gitt månedstermin. I de tilfellene en organisasjon har hatt flere innbetalinger samme dag som følge av tilbakebetaling av støtte knyttet til ulike tildelingsterminer, har vi slått sammen innbetalingene til en. Dette gjelder 172 tilbakebetalinger.

For å kunne sammenligne egenskaper ved organisasjoner som frivillig tilbakebetalte mot organisasjoner som ikke har tilbakebetalt har vi hentet tildelingsdata fra Skatteetaten (2022) sin nettbaserte innsynsordning. Det er gjennomført 77 425 tildelinger til 33 814 ulike organisasjoner. Det er 1 688 organisasjoner som ikke er koblet mot Enhetsregisteret.

4.2.2 Lotteri- og stiftelsestilsynet

Datasettet fra Lotteri- og stiftelsestilsynet inneholder 105 frivillige tilbakebetalinger fra 104 forskjellige frivillige organisasjoner fra de fire ulike ordningene: krisepakker 2020, tilskudd i forbindelse med arrangement eller aktiviteter 2021, tilskuddsordning for publikumsarrangement av nasjonal verdi og tilskudd til de som fikk momskompensasjon i 2020. Den første tilbakebetalingen er meldt inn i uke 21 2020, og den siste i uke 52 2021.

Fra Lotteri - og stiftelsestilsynet (2022) sin nettbaserte innsynsordning har vi hentet ut de tilhørende tildelingene. Tildelingsdataene inneholder 44 082 ulike tildelinger til 23 344 ulike frivillige organisasjoner. Antall reelle mottakere er marginalt større da noen mottakere er paraplyorganisasjoner som har søkt på vegne av underlagte organisasjoner.

4.3 Mediesaker

Atekst er Nordens største mediearkiv. Tjenesten samler nyheter fra print- og nettmедier, TV og radio, og er levert av selskapet Retriever (2022). Ved å bruke søkeordene: “Covidstøtte, koronastøtte, koronakompensasjon, korona*svindel, korona*tilbakebetaling, korona*misbruk, korona*kompensasjon og frivillig*tilbakebetaling” i Atekst fikk vi hentet ut 9770 ulike artikler, hvorav 1505 var lignende artikler. En lignende artikkel er en artikkel som er kopi av en artikkel, men som et annet medie har publisert. Dette er eksempelvis NTB notiser som blir printet i flere aviser eller artikler som brukes av flere aviser i samme mediekonsern. Trunkeringstegn ble brukt i søkeordene for å ta høyde for ulike skrivemåter av samme ord.

De 9770 artiklene ble manuelt gjennomgått, og 4634 artikler med relevant emne ble inkludert i datasettet. Atekst henter artikler fra ulike kilder, men vi har kun inkludert artikler fra redaksjonelle kilder fra medietypene; riksmедier, regionale medier, lokalmedier, fagmedier, magasiner og tidsskrifter. Totalt er det 514 ulike print og nettbaserte norske medier i datasettet. Datasettet skiller mellom landsdekkende og regionale/lokale medier. Det forutsettes at regionale og lokale medier kun lese av innbyggere som bor i områdene som mediene dekker. Medier som har både print og nettbasert avis rapporterer særskilte tall for hver versjon av avisen (Mediebedriftenes Landsforening, 2022). Eksempelvis skilles det mellom Aftenposten i trykt utgave, og aftenposten login/aftenposten.no.

4.3.1 Utelatte artikler

Det er kun artikler hvor norske koronakompensasjonsordninger er hovedtemaet som er tatt med i datasettet. Artikler om kompensasjonsordninger i utlandet eller hvor koronakompensasjon nevnes i en bisetning er ikke tatt med. Eksempelvis er ikke artikler om selskap som har gått konkurs tatt med, med mindre vinklingen er at selskapet gikk konkurs grunnet mangel på koronakompensasjon. Koronasvindel i utlandet eller andre typer koronasvindel som ikke er tilknyttet kompensasjonsordningene er ikke inkludert.

4.3.2 Vekting

Lesertallene fra de ulike mediene er hentet gjennom Atekst som to ganger i året henter lesertall fra Mediebedriftenes Landsforening (2022). Disse lesertallene baseres på teknisk data fra markedsanalysebyrået Kantar sine undersøkelser og direkte fra mediene. For å ta høyde for ulike lesertall lagde vi en vekting basert på det mest leste medie, som er vg.no, med 2 089 400 lesere (Mediebedriftenes Landsforening, 2022). Alle andre medier er vektet for en faktor av vg.no sine lesertall, slik at en avis med halvparten av lesertall til vg.no har en faktor på 0,5. Ved manglende lesertall for lokale nettaviser har vi brukt samme lesertall som for den trykte avisen.

4.3.3 Kategorisering

Alle nyhetsartikler er delt inn i en av seks kategorier for å undersøke om artikkelens tematikk har innvirkning på antall tilbakebetalinger. Artikler som inneholdt flere av kategoriene ble plassert i den kategorien som tydeligst kom fram i overskriften.

Kategoriene er:

- a) Svindel, misbruk, kritikk av selskaper/eier
- b) Frivillig tilbakebetaling
- c) Generell informasjon
- d) Søker- eller tildelingslister
- e) Støtte til offentlig virksomhet
- f) Kritikk av regjering og ordning

a) Svindel, misbruk, kritikk av selskaper/eier

Denne kategorien inneholder artikler med en klar negativ vinkling mot organisasjonene eller eierne. Svindel og misbruk av støtteordningene, tvungne tilbakebetalinger eller kritikk om at støtteordningene er for romslige er tatt med. Eksempler er saker om domfellelse av koronasvindel eller kritikk fra opposisjonen om at eiere får store utbytter mens selskapet får koronakompensasjon. Denne kategorien tror vi vil ha positiv effekt på antall frivillige tilbakebetalinger da selskaper ikke ønsker å komme under slik uønsket medieoppmerksomhet.

b) Frivillig tilbakebetaling

Kategorien inneholder artikler om selskaper som frivillig har tilbakebetalt eller har gitt bort kompensasjonstildelingen til andre ideelle formål. Slike artikler tror vi vil kunne være med å skape en norm om at man ikke beholder mer enn man trenger, og kan inspirere andre selskaper og eiere til selv å frivillig tilbakebetale. Vi tror derfor at kategorien vil ha en positiv effekt.

c) Generell informasjon

Her er alle artikler som hadde generell informasjon om kompensasjonsordningene slik som informasjon om hvordan man søker, og når neste runde med kompensasjon kommer. Denne kategorien inneholder nøytralt vinklede artikler, og vi tror ikke denne kategorien vil ha en effekt utenom å øke det generelle medietrykket.

d) Søker- og tildelingslister

Denne kategorien omhandler alle artikler hvor organisasjon eller eier har blitt navngitt for å ha enten søkt eller fått tildeling fra en kompensasjonsordning, og hvor vinklingen ikke er negativ. Eksempelvis har det vært lokalaviser som har hatt artikler om hvilke organisasjoner i sitt geografiske område som har fått tildeling. Navngivingen tror vi vil ha positiv effekt på antall tilbakebetalinger da medieoppmerksomhet rettet mot spesifikke selskaper og eiere vil gjøre dem mer bevisst på om de trenger støtten eller vil tilbakebetale den, og de blir minnet på at media følger med.

e) Støtte til offentlig virksomhet

Kategorien inneholder saker om offentlig virksomhet, som kommuner og kulturinstitusjoner, som har fått kompensasjon. Vi tror ikke denne kategorien vil ha en effekt utenom at den er med på å øke det generelle medietrykket. Noen av artiklene i kategorien har negativ vinkling, da de omhandler kulturinstitusjoner som fikk mye støtte, men likevel permitterte ansatte. Dette kan være med på å skape en negativ effekt.

f) Kritikk av regjering og ordning

Denne kategorien inneholder artikler om alle som har kritisert ordningene for at de har gitt for lite støtte, eller for trege utbetalingene. Kritikere er eksempelvis opposisjonspartier, bransjeforeninger eller enkelte organisasjoner. Kategorien tror vi vil ha en negativ effekt på antall tilbakebetalinger da selskaper og eiere kan tenke at den lille støtten de har mottatt er rettferdiggjort. Denne kategorien skiller seg fra kategori a) ved at kritikken i kategori f) går mot regjering eller ordningsforvalter, mens kritikken i kategori a) går mot organisasjoner og eierne.

4.4 Andre variabler

For å undersøke og justere for andre forklaringsvariabler som kan påvirke antall frivillige tilbakebetalinger har vi hentet inn arbeidsledighetstall fra NAV, og tall om antall smittede og døde grunnet korona fra Folkehelseinstituttet. Variablene er proxyer for tilstanden til norsk økonomi og hvor nedstengt Norge var. Det er naturlig å anta at foretak som måtte permittere ansatte for å klare seg økonomisk, har lavere insentiver til å tilbakebetale kompensasjonen enn om de ikke hadde permittert.

4.4.1 Arbeidsledighetstall fra NAV

Fra første nedstenging, 12.mars 2020, startet NAV (2021) med å publisere ukentlige tall for arbeidsledighet i Norge som tillegg til de standard månedlige tallene. Der det mangler enkelte uker, eksempelvis gjennom sommerferien, er de manglende ukentlige tallene basert på tilhørende månedlig arbeidsledighetstall fra NAV (2021).

4.4.2 Smittetall og dødsfall fra Folkehelseinstituttet

Folkehelseinstituttet (2020) har gjennom sitt system for alvorlige smittsomme sykdommer oversikt over antall smittede og koronarelaterte dødsfall ned på kommunenivå. Tallene er justert med befolkningstall fra Statistisk sentralbyrå (2022a) for å vise antall nye smittede og dødsfall per 100 000 innbyggere.

5 Deskriptiv statistikk

I dette kapitlet presenteres og kommenteres den deskriptive statistikken over alle de ulike variablene i utredningen. Dette synliggjør egenskaper og eventuelle mangler i datasettet.

5.1 Kompensasjonsordningene

5.1.1 Skatteetaten

I dette underkapitlet undersøkes egenskaper ved de frivillige tilbakebetalingene og tildelingene fra Skatteetaten. Dataene er oppgitt på ukensnivå, der én observasjon tilsvarer én uke i perioden.

Det er 93 uker med data om frivillige tilbakebetalinger fra Skatteetaten hvor antallet tilbakebetalinger varierer fra 0 til 40 per uke. Med gjennomsnittlig 5,9 tilbakebetalinger per uke og et standardavvik på 6,5 har dataene tydelig overdispersjon.

Variabel	Obs	Gj.snitt	Std.avvik	Min	Maks	Total
FT - Skatteetaten	93	5,849	6,549	0	40	544

Tabell 5.1: Deskriptiv statistikk om frivillige tilbakebetalinger fra Skatteetaten

Merknad: Deskriptiv statistikk om frivillige tilbakebetalinger per uke fra Skatteetaten. FT = Frivillige tilbakebetalinger.

Organisasjonsstørrelse

For å kunne se på variasjoner mellom organisasjoner av ulike størrelse benyttes Næringslivets Hovedorganisasjon (2020) sin definisjon av små, mellomstore og store foretak.

Det er de små organisasjonene som utgjør flest antall tildelinger og frivillige tilbakebetalinger, men andelsmessig er selskaper uten ansatte sterkt underrepresentert i andel av de frivillige tilbakebetalingene. Store organisasjoner derimot er overrepresentert i andel av frivillige tilbakebetalinger sett i forhold til hvor mange tildelinger denne gruppen har fått.

Variabel	FT	FT-andel	TD	TD-andel	FT/TD
Ingen ansatte	7	1,29%	6 839	20,23%	0,10%
Små (1-20 ansatte)	323	59,38%	21 513	63,62%	1,50%
Mellomstor (21-100 ansatte)	104	19,12%	3 382	10,00%	3,08%
Stor (101+ ansatte)	21	3,86%	419	1,24%	5,01%
#NA	89	16,36%	1 661	4,91%	5,36%
Totalt	544		33 814		1,61%

Tabell 5.2: Deskriptiv statistikk om organisasjonsstørrelse fra Skatteetaten

Merknad: Deskriptiv statistikk om frivillige tilbakebetalinger per uke etter organisasjonsstørrelse fra Skatteetaten. FT = Antall frivillige tilbakebetalinger. TD = Antall tildelinger.

Landsdel

Organisasjonene er kategorisert etter hjemfylke for å undersøke geografiske variasjoner. Vi har laget en variabel *Landsdel* hvor *Øst* inneholder fylkene Oslo, Viken, Vestfold og Telemark. *Vest* inneholder fylkene Rogaland, Vestland og Møre og Romsdal. *Nord* inneholder fylkene Nordland, og Troms og Finnmark. *Sør* inneholder fylket Agder. *Innlandet* inneholder fylket Innlandet, og *Trøndelag* inneholder fylket Trøndelag.

Fra tabell 5.3 ser man at det ikke er stor variasjon på tvers av landsdelene mellom andelen som frivillige tilbakebetaler sammenlignet med andelen som har fått tildelinger. I tillegg er både andelen som frivillige tilbakebetaler og andelen som har fått tildelt støtte tilnærmet lik befolkningsandelen i hver landsdel (Statistisk sentralbyrå, 2022a).

Variabel	FT	FT-andel	TD	TD-andel	FT/TD
1 - Øst	213	39,15%	14 783	43,72%	1,44%
2 - Vest	123	22,61%	7 677	22,70%	1,60%
3 - Nord	29	5,33%	3 166	9,36%	0,92%
4 - Sør	30	5,51%	1 830	5,41%	1,64%
5 - Innlandet	36	6,62%	2 263	6,69%	1,59%
6 - Trøndelag	24	4,41%	2 433	7,20%	0,99%
#NA	89	16,36%	1 662	4,92%	5,35%
Totalt	544		33 814		1,61%

Tabell 5.3: Deskriptiv statistikk om landsdel fra Skatteetaten

Merknad: Deskriptiv statistikk om frivillige tilbakebetalinger per uke etter landsdel fra Skatteetaten. FT = Antall frivillige tilbakebetalinger. TD = Antall tildelinger.

Næringskode

Ved å se på NACE-koden til foretakene kan vi undersøke hva slags type organisasjoner som har frivillig tilbakebetalt. NACE-kode er en EU-standard for næringsgruppering, og vi bruker i denne avhandlingen nivå 1, næringshovedområde, for foretakene (Statistisk sentralbyrå, 2022b).

Eiendomsselskaper er den bransjen som i størst grad har tilbakebetalt de tildelingene de opprinnelig fikk. Også varehandel er betraktelig mer representert i andelen frivillig tilbakebetaling. Av de bransjene hvor lavest andel har tilbakebetalt finner vi helsetjenester, kultur og annen tjenesteyting.

Variabel	FT	FT-andel	TD	TD-andel	FT/TD
C - Industri	24	4,43%	1 658	4,90%	1,45%
F - Bygge- og anleggsvirksomhet	26	4,80%	1 557	4,60%	1,67%
G - Varehandel, bilverksteder	225	41,51%	5 957	17,62%	3,78%
H - Transport og lagring	6	1,11%	2 138	6,32%	0,28%
I - Overnattings- og serveringsvirks.	40	7,38%	4 887	14,45%	0,82%
J - Informasjon og kommunikasjon	13	2,40%	484	1,51%	2,69%
L - Omsetning og drift av fast eiendom	49	9,04%	453	1,34%	10,82%
M - Faglig, vit. og tekn. tjenesteyting	44	8,12%	1 492	4,64%	2,95%
Q - Helse- og sosialtjenester	6	1,11%	4 842	14,32%	0,12%
S - Annen tjenesteyting	6	1,11%	4 633	13,70%	0,13%
Andre næringskoder (FT<5)	14	2,58%	4 025	11,90%	0,35%
N/A	89	16,42%	1 688	5,25%	5,27%
Totalt	542		33 814		1,60%

Tabell 5.4: Deskriptiv statistikk om næringskoder fra Skatteetaten

Merknad: Deskriptiv statistikk om frivillige tilbakebetalinger per uke etter næringskode fra Skatteetaten. FT = Antall frivillige tilbakebetalinger. TD = Antall tildelinger.

Beløpsstørrelse

Det ble tildelt og utbetalt over 6,5 milliarder kroner til over 30 000 unike foretak fra kompensasjonsordningen for næringslivet, mens det kun ble tilbakebetalt rundt 105 millioner kroner. De mediane beløpene er mindre enn gjennomsnittet som viser at det var enkelte store selskaper som fikk store andeler av det tildelte totalbeløpet.

Variabel	Antall unike org.	Gj.snitt	Gj.snitt per org.	Median	Total
TD	33 912	84 944	193 937	20 997	6 576 786 326
FT	542	127 457	193 302	38 554	104 769 690

Tabell 5.5: Deskriptiv statistikk om beløpsstørrelser fra Skatteetaten

Merknad: Deskriptiv statistikk om beløpsstørrelser ved tildelinger og frivillige tilbakebetalinger fra Skatteetaten. FT = Frivillige tilbakebetalinger. TD = Tildelinger.

5.1.2 Lotteri- og stiftelsestilsynet

I dette underkapittelet undersøkes egenskaper ved de frivillige tilbakebetalingene og tildelingene fra Lotteri- og stiftelsestilsynet. Dataene er oppgitt på ukensnivå, der én observasjon tilsvarer én uke i perioden.

Variabel	Obs	Gj.snitt	Std.avvik	Min	Maks	Total
FT - Lotteri- og stiftelsestilsynet	93	1,118	1,594	0	9	104

Tabell 5.6: Deskriptiv statistikk om frivillige tilbakebetalinger fra Lotteri- og stiftelsestilsynet

Merknad: Deskriptiv statistikk om frivillige tilbakebetalinger per uke fra Lotteri- og stiftelsestilsynet. FT = Frivillige tilbakebetalinger.

Det er 93 uker med data om frivillige tilbakebetalinger fra Lotteri- og stiftelsestilsynet hvor antallet tilbakebetalinger varierer fra 0 til 9 per uke.

Organisasjonsstørrelse

Antall ansatte fra Enhetsregisteret er ikke den beste målestokken på en frivillig organisasjon da den ikke skiller mellom årsverk og antall personer som mottar lønn. Mange mindre frivillige organisasjoner har deltidsansatte trenere, dirigenter og lignende, slik at antall medlemmer ville vært en bedre målestokk. Fra Tabell 5.7 ser vi at de største organisasjonene har i større grad tilbakebetalt enn de små.

Variabel	FT	FT-andel	TD	TD-andel	FT/TD
Ingen ansatte	58	55,77%	19 988	85,62%	0,29%
Små (1-20 ansatte)	28	26,92%	2 474	10,60%	1,13%
Mellomstor (21-100 ansatte)	16	15,38%	577	2,47%	2,77%
Stor (101+ ansatte)	2	1,92%	74	0,32%	2,70%
#NA	0	0,00%	231	0,99%	0,00%
Totalt	104		23 344		0,45%

Tabell 5.7: Deskriptiv statistikk om organisasjonsstørrelse fra Lotteri- og stiftelsestilsynet

Merknad: Deskriptiv statistikk om frivillige tilbakebetalinger per uke etter organisasjonsstørrelse fra Lotteri- og stiftelsestilsynet. FT = Antall frivillige tilbakebetalinger. TD = Antall tildelinger.

Landsdel

Landsdelsoversikten viser at det er ingen store forskjeller mellom befolkningsandelen i landsdelen og andel frivillig tilbakebetalt og tildelt. Øst er litt underrepresentert på tildelingsandelen, mens Nord og Trøndelag er overrepresentert.

Variabel	FT	FT-andel	TD	TD-andel	FT/TD
1 - Øst	42	40,38%	8 076	34,60%	0,52%
2 - Vest	32	30,77%	6 042	25,88%	0,53%
3 - Nord	6	5,77%	2 961	12,68%	0,20%
4 - Sør	7	6,73%	1 433	6,14%	0,49%
5 - Innlandet	9	8,65%	2 263	9,69%	0,40%
6 - Trøndelag	8	7,69%	2 569	11,00%	0,31%
Totalt	104		23 344		0,45%

Tabell 5.8: Deskriptiv statistikk om landsdel fra Lotteri- og stiftelsestilsynet.

Merknad: Deskriptiv statistikk om frivillige tilbakebetalinger per uke etter landsdel fra Lotteri- og stiftelsestilsynet. FT = Antall frivillige tilbakebetalinger. TD = Antall tildelinger.

Frivillighetskategorier

Vi bruker Lotteri- og stiftelsestilsynet sin egen kategorisering av frivillig sektor da NACE-koder kan være inkonsekvente for frivillig sektor. Idrett og kunst og kultur er de to kategoriene som står for største delen av både tildelinger og frivillige tilbakebetalinger.

Variabel	FT	FT-andel	TD	TD-andel	FT/TD
Barne- og ungdomsorganisasjoner	3	2,88%	1 528	6,55%	0,20%
Idrett	50	48,08%	6 974	29,87%	0,72%
Interesseorganisasjoner	6	5,77%	1 811	7,76%	0,33%
Kunst og kultur	25	24,04%	5 511	23,61%	0,45%
Lokalsamfunnsutvikling	3	2,88%	769	3,29%	0,39%
Rekreasjon og sosiale foreninger	5	4,81%	3 571	15,30%	0,14%
Sosiale tjenester	2	1,92%	758	3,25%	0,26%
Tro- og livssynsorganisasjoner	5	4,81%	1 120	4,80%	0,45%
Andre kategorier (tildelinger < 1000)	5	4,81%	1 302	5,58%	0,38%
Totalt	104		23 344		0,45%

Tabell 5.9: Deskriptiv statistikk om frivillighetskategorier fra Lotteri- og stiftelsestilsynet

Merknad: Deskriptiv statistikk om frivillige tilbakebetalinger per uke etter frivillighetskategorier fra Lotteri- og stiftelsestilsynet. FT = Antall frivillige tilbakebetalinger. TD = Antall tildelinger.

Beløpsstørrelse

Det ble tildelt og utbetalt over 3,6 milliarder kroner til over 23 000 ulike organisasjoner fra de ulike kompensasjonsordningene for frivillig sektor, mens det kun ble tilbakebetalt litt over 15,6 millioner kroner. De mediane beløpene er også her større enn gjennomsnittet. Ved å fjerne den største enkelttilbakebetaleren vil eksempelvis gjennomsnittet falle til rundt 100 000 kroner i tilbakebetalt beløp.

Variabel	Antall unike org.	Gj.snitt	Gj.snitt per org.	Median	Total
TD	23 344	82 328	155 465	19 500	3 629 176 033
FT	104	142 923	150 024	22 645	15 602 467

Tabell 5.10: Deskriptiv statistikk om beløpsstørrelser fra Lotteri- og stiftelsestilsynet

Merknad: Deskriptiv statistikk om beløpsstørrelser ved tildelinger og frivillige tilbakebetalinger fra Lotteri- og stiftelsestilsynet. FT = Frivillige tilbakebetalinger. TD = Tildelinger.

5.1.3 Samlede frivillige tilbakebetalinger

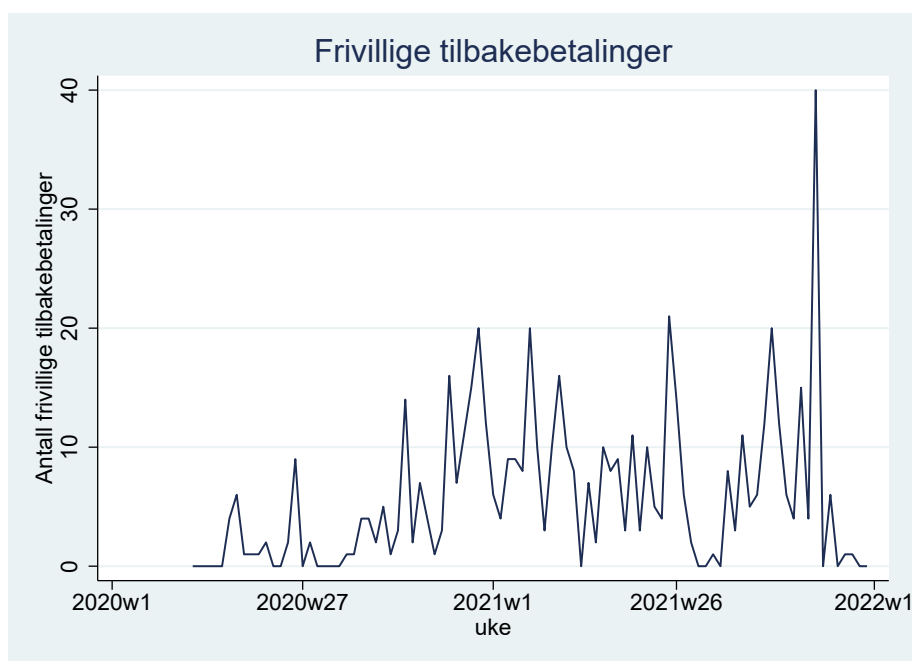
De frivillige tilbakebetalingene fra Skatteetaten og Lotteri- og stiftelsestilsynet behandles videre i utredningen som en samlet variabel. Dataene er oppgitt på ukesnivå, der én observasjon vil tilsvare én uke i perioden.

Variabel	Obs	Gj.snitt	Std.avvik	Min	Maks	Total
FT - Samlet	93	6,978	7,056	0	41	648

Tabell 5.11: Deskriptiv statistikk om samlede frivillige tilbakebetalinger

Merknad: Deskriptiv statistikk om samlede frivillige tilbakebetalinger per uke fra Skatteetaten og Lotteri- og stiftelsestilsynet. FT = Frivillige tilbakebetalinger.

Det har i gjennomsnitt vært 6,9 frivillige tilbakebetalinger i uken, hvor det i 15 uker har vært 0 tilbakebetalinger. Tilsammen er det 34% av observasjonene som har 0, 1 eller 2 tilbakebetaling. Maksverdien på 41 tilbakebetalinger på en uke er i uke 45 2021. Denne ekstremverdien er nesten dobbel så høy som nest største som kun har 24 tilbakebetalinger. Hvis man justerer bort ekstremverdien synker gjennomsnittet med 0,3 og standardavviket med 0,7. Dataene har tydelig overdispersjon med en varians som er betraktelig større enn gjennomsnittet noe som er vanlig for data fra den virkelige verden.

Figur 5.1: Samlet antall frivillige tilbakebetalinger

Merknad: Det samlede antallet frivillige tilbakebetalinger per uke fra uke 12 2020 til uke 52 2021.

5.2 Mediesaker

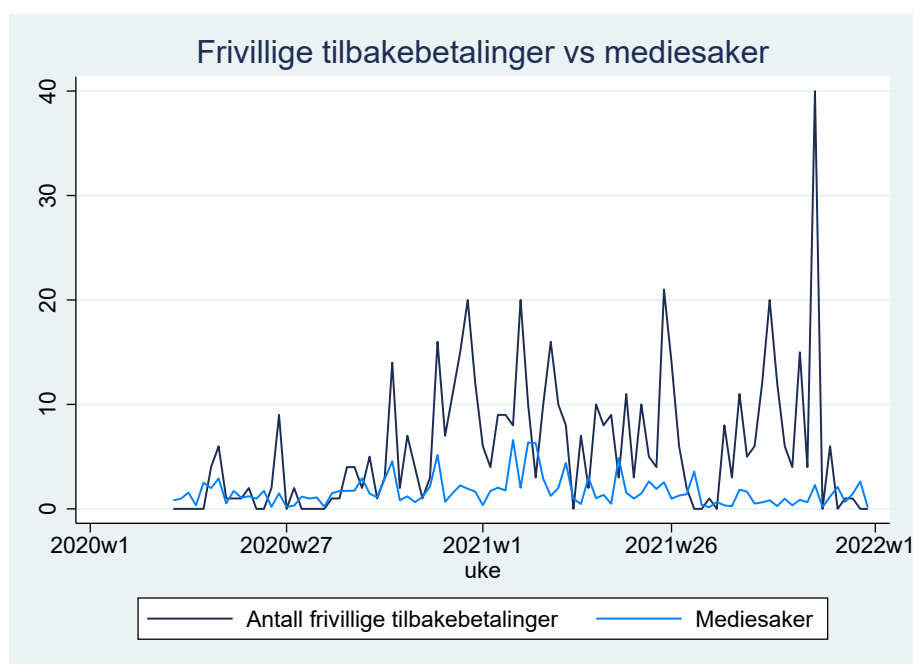
Dataene over er oppgitt på ukensnivå, der én observasjon tilsvarer én uke i perioden.

Variabel	Obs	Gj.snitt	Std.avvik	Min	Maks	Total
Mediesaker (vektet)	93	1,632	1,365	0,127	6,594	151,736

Tabell 5.12: Deskriptiv statistikk om vektete mediesaker

Merknad: Deskriptiv statistikk om vektete mediesaker per uke fra Medietall.

Det har i snitt vært skrevet 1,6 vektete artikler i uken med relevant tematikk om koronakompensasjon. På det minste i uke 52 i 2021 ble det kun skrevet 0,127 vektet artikkel, mens det på det meste ble skrevet nesten 6,6 vektete artikler i uke 5 i 2021. Store vektete verdier vil i stor grad tilsa at de store nasjonale mediene som NRK, Aftenposten og VG har skrevet relevante saker.

Figur 5.2: Frivillige tilbakebetalinger og vektete mediesaker

Merknad: Det samlede antallet frivillige tilbakebetalinger og vektete mediesaker per uke fra uke 12 2020 til uke 52 2021.

Landsdel

Variabelen *Nasjonal* viser alle ikke-lokale og -regionale aviser. De nasjonale avisene har klart høyest lesertall noe som gir utslag på betraktelig høyere gjennomsnitt. Ellers ser vi at det er sterke verdier i vest og svake i innlandet og i sør. Se appendiks A4.1 for figurer over frivillige tilbakebetalinger og landsdelene.

Variabel	Obs	Gj.snitt	Std.avvik	Min	Maks	Total	Antall ikke-vektede obs.
0 - Nasjonal	93	1,188	1,169	0,000	6,068	110,492	1022
1 - Øst	93	0,094	0,070	0,000	0,307	8,784	892
2 - Vest	93	0,151	0,160	0,001	0,746	14,086	1101
3 - Nord	93	0,046	0,044	0,000	0,197	4,245	654
4 - Sør	93	0,029	0,046	0,000	0,323	2,715	262
5 - Innlandet	93	0,027	0,028	0,000	0,145	2,530	256
6 - Trøndelag	93	0,096	0,128	0,000	0,561	8,884	446

Tabell 5.13: Deskriptiv statistikk om vektete mediesaker etter landsdel

Merknad: Deskriptiv statistikk om vektete mediesaker per uke etter landsdel fra Medietall.

Artikkelkategorier

Det er skrevet mest vektete artikler i kat a) med negativ tematikk som svindel og misbruk, og færrest artikler om kat b) frivillige tilbakebetalinger. Standardavviket tilsier at saker i kat a) ikke publiseres jevnlig, men varierer når de kommer. Se appendiks A5.1 for tilhørende figurer til tabell 5.14.

Variabel	Obs	Gj.snitt	Std.avvik	Min	Maks	Total	Antall ikke-vektede obs.
Kat a) Svindel, misbruk, kritikk av selskaper/eier	93	0,543	0,745	0,000	4,131	50,495	791
Kat b) Frivillig tilbakebetaling	93	0,051	0,166	0,000	1,052	4,737	91
Kat c) Generell informasjon	93	0,235	0,406	0,000	2,095	21,862	800
Kat d) Søker- eller tildelingslister	93	0,364	0,436	0,001	2,620	33,884	1796
Kat e) Støtte til offentlig virksomhet	93	0,149	0,364	0,000	1,885	13,899	348
Kat f) Kritikk av regjering og ordning	93	0,289	0,344	0,000	1,526	26,859	807

Tabell 5.14: Deskriptiv statistikk om vektete mediesaker etter artikkelkategori

Merknad: Deskriptiv statistikk om vektete mediesaker per uke etter artikkelkategori fra Medietall.

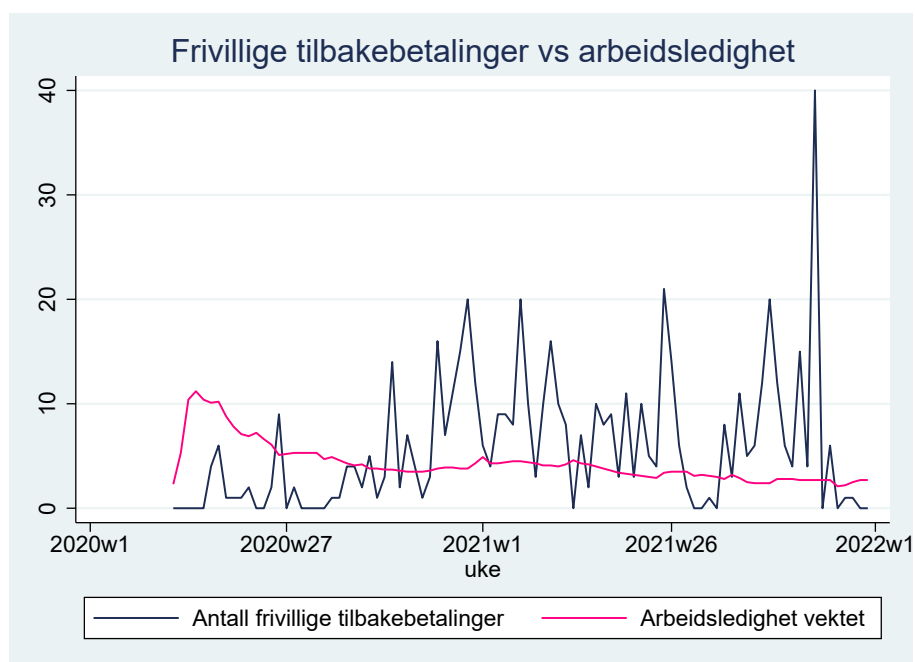
5.3 Arbeidsledighet

Tabell 5.15 viser at det har vært noen svingninger i arbeidsledigheten, men at ledigheten generelt har vært stabil. I figur 5.3 er arbeidsledighetstallene vektet for å få en visuell fremstilling som er bedre egnet til sammenligning. Det er derfor den relative endringen i forhold til frivillige tilbakebetalinger som er aktuell, ikke de absolutte verdiene.

Variabel	Obs	Gj.snitt	Std.avvik	Min	Maks
0 - Nasjonal	93	0,043	0,019	0,021	0,112
1 - Øst	93	0,050	0,021	0,025	0,123
2 - Vest	93	0,040	0,018	0,020	0,106
3 - Nord	93	0,032	0,017	0,017	0,095
4 - Sør	93	0,040	0,019	0,020	0,109
5 - Innlandet	93	0,034	0,018	0,017	0,102
6 - Trøndelag	93	0,034	0,018	0,016	0,100

Tabell 5.15: Deskriptiv statistikk om arbeidsledighet

Merknad: Deskriptiv statistikk om arbeidsledighet per uke per 100.000 innbyggere fra NAV.

Figur 5.3: Frivillige tilbakebetalinger og arbeidsledighet

Merknad: Det samlede antallet frivillige tilbakebetalinger og vektet arbeidsledighet per uke fra uke 12 2020 til uke 52 2021.

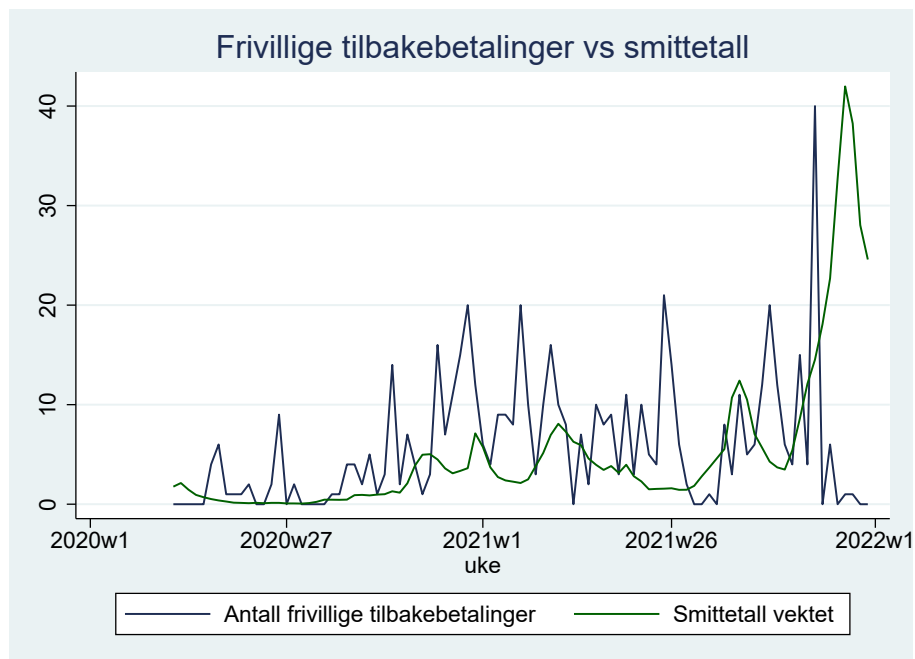
5.4 Smittetall

Antall nye smittede per 100 000 innbyggere viser den store forskjellen det har vært i innrapporterte tall. Her er det svært skjeve tall da ikke alle smittede ble testet i de første månedene i 2020. I figur 5.4 er smittetallene vektet for å få en visuell fremstilling som er bedre egnet til sammenligning.

Variabel	Obs	Gj.snitt	Std.avvik	Min	Maks	Abs. antall smittede
0 - Nasjonal	93	78,529	118,297	0,980	629,620	388 771
1 - Øst	93	110,210	163,000	1,540	888,790	245 362
2 - Vest	93	51,963	86,245	0,210	462,270	67 313
3 - Nord	93	45,275	76,684	0,000	316,870	20 288
4 - Sør	93	62,998	126,363	0,000	728,630	18 229
5 - Innlandet	93	45,190	64,448	0,270	332,390	15 602
6 - Trøndelag	93	49,839	81,134	0,000	305,610	21 977

Tabell 5.16: Deskriptiv statistikk om smittetall

Merknad: Deskriptiv statistikk om antall nye smittede per uke per 100.000 innbyggere fra Folkehelseinstituttet.

Figur 5.4: Frivillige tilbakebetalinger og antall smittede

Merknad: Det samlede antallet frivillige tilbakebetalinger og vektet antall nye smittede per uke per 100 000 innbygger fra uke 12 2020 til uke 52 2021.

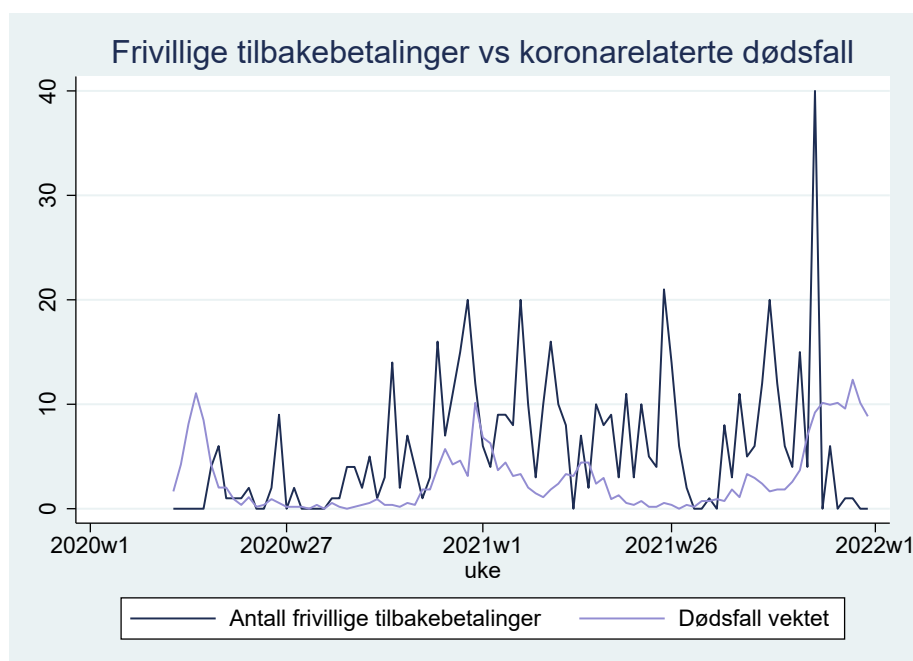
5.5 Dødsfall

Antall koronarelaterte dødsfall per 100 000 innbyggere viser at antallet dødsfall har gått i bølger. I 39 av ukene har antallet vært under 0,01 døde som tilsier rundt 0,5 dødsfall i uken nasjonalt. I figur 5.5 er tallene for dødsfall vektet for å få en visuell fremstilling som er bedre egnet til sammenligning.

Variabel	Obs	Gj.snitt	Std.avvik	Min	Maks	Abs. dødsfall
0 - Nasjonal	93	0,28	0,32	0,00	1,24	1 339
1 - Øst	93	0,38	0,42	0,00	1,96	856
2 - Vest	93	0,16	0,22	-0,07	0,93	204
3 - Nord	93	0,20	0,58	-0,21	3,11	90
4 - Sør	93	0,17	0,34	0,00	1,61	49
5 - Innlandet	93	0,22	0,32	0,00	1,62	75
6 - Trøndelag	93	0,15	0,34	-0,21	1,90	65

Tabell 5.17: Deskriptiv statistikk om koronarelaterte dødsfall

Merknad: Deskriptiv statistikk om antall koronarelaterte dødsfall per uke per 100.000 innbyggere fra Folkehelseinstituttet. Negative tall skyldes korreksjoner av tidligere innmeldte dødsfall.

Figur 5.5: Frivillige tilbakebetalinger og antall koronarelaterte dødsfall

Merknad: Det samlede antallet frivillige tilbakebetalinger og vektet koronarelaterte dødsfall per uke per 100 000 innbygger fra uke 12 2020 til uke 52 2021.

6 Metode

Dette kapitlet vil gjennomgå metodikken som er blitt brukt på datasettet for å kunne undersøke utredningen av problemstillingen. Det teoretiske grunnlaget bak metoden presenteres sammen med variablene for å forklare hvorfor regresjonsmodellene kan benyttes på datasettet. Til slutt gjennomgås det hvordan dataene er behandlet, og hvilke varianter av variablene som er benyttet for å få pålitelige resultater. Metodikken er basert på en masterutredning av Hatlebakk og Myking (2013) om skriftlig mediers påvirkning på skatteamnestiordningen.

6.1 Panelregresjon

Paneldata er multidimensjonal data med en dimensjon for tidsseriedata og en individuell dimensjon for ulike tverrsnitt (Wooldridge, 2013, s.9). Tidsseriedata består av observasjoner av en eller flere variabler over tid, mens den individuelle dimensjonen består av tverrsnittsdata av mange enheter på samme tidspunkt. En tidsserieanalyse skiller seg fra et tverrsnittstudie da den kronologiske rekkefølgen på tidsserien gir vesentlig viktig informasjon (Wooldridge, 2013, s.7).

Tidsserien i utredningen er tilbakebetalingsperioden fra uke 12 i 2020 til uke 52 i 2021. Den individuelle dimensjonen, enhetene, er landsdeler og organisasjonsstørrelse. Paneldatasettet er balansert da det er data om alle enhetene i hele tilbakebetalingsperioden.

Panelet kan skrives på formen:

$$X_{it}, i = 1, \dots, N, t = 1, \dots, T,$$

hvor t er tilbakebetalingsperioden og i er enten landsdeler eller organisasjonsstørrelse. Regresjonsmodellen skrives videre på formen:

$$Y_{it} = \alpha + \beta X_{it} + u_{it}$$

hvor Y_{it} er antall tilbakebetalinger, α er krysningpunktet, β er en vektor av koeffisienter, X_{it} er en matrise med forklaringsvariablene, og u_{it} er feilledet hvor i er enheten og t er uken i tilbakebetalingsperioden. Forklaringsvariablene er arbeidsledighet, vektete mediesaker og smittetall eller dødsfall.

For å isolere landsdeler eller organisasjonsstørrelse sin effekt på forholdet mellom forklaringsvariablene og antallet tilbakebetalinger kan det benyttes en enhetsfasteffekt, fixed effect. Enhetsfasteffekt fjerner tidsinvarianteffekter mellom enhetenes feilledd og forklaringsvariablene for å analysere nettoeffekten forklaringsvariablene har på antallet tilbakebetalinger (Torres-Reyna, 2007). Den enhetsfaste effektmodellen skrives som:

$$Y_{it} = \beta X_{it} + \alpha_i + u_{it}$$

som tar utgangspunkt i den vanlige panelregresjon med et tillegg for α_i , $i = 1, \dots, n$ som er det ukjente krysningspunktet for hver enhet.

Eksempelvis vil panelregresjonen i modell (1) i tabell 7.1 være på formen:

$$\begin{aligned} \text{Frivillig tilbakebetaling}_{it} = & 1,089_i + 1,137 \text{Mediesaker}_{it} - 14,95 \text{Arbeidsledighet}_{it} - \\ & 0,018 \text{Endring i dødsfallsrate}_{it} + u_{it} \end{aligned}$$

hvor i er landsdeler og t er tilbakebetalingsuken.

6.2 Tidsserieregresjon

Paneldatasettet inneholder observasjoner med varierende detaljnivå med blant annet få antall tilbakebetalinger i enkelte landsdeler og organisasjonsstørrelse. For å undersøke resultatene sin pålitelighet fjernes den individuelle dimensjonen ved å behandle datasettet kun som tidsseriedata. Et vanlig problem med data fra den virkelige verden er autokorrelasjon og heteroskedastisitet. Ettersom en tidsserieregresjon med ordinær minste kvadraters metode ikke tar høyde for autokorrelasjon vil metoden underdrive den faktiske utvalgsvariansen i sine estimater. For å ta høyde for den kjente heteroskedastisiteten og autokorrelasjon benyttes Prais og Winsten (1954) estimatoren (Wooldridge, 2013, s.382). Estimatoren tar utgangspunkt i en vanlig regresjonsmodell på formen:

$$Y_t = \alpha + \beta X_t + u_t$$

hvor Y_t er frivillige tilbakebetalinger, α er skjæringspunktet, β er en vektor av koeffisienter og X_t er en matrise med forklaringsvariablene og u_t er feilleddet. Feilleddet kan være autokorrelert over tilbakebetalingsperioden med:

$$u_t = \rho \varepsilon_{t-1} + \varepsilon_t \text{ med } |\rho| < 1 \text{ og } \varepsilon_t \text{ som er hvit støy.}$$

Prais og Winsten (1954) estimatoren modifierer Cochrane og Orcutt (1949) estimatoren ved å transformere den vanlige regresjonsmodellen til:

$$y_t - \rho y_{t-1} = \alpha(1 - \rho) + (X_t - \rho X_{t-1})\beta + \varepsilon_t$$

Med Cochrane-Orcutt estimatoren blir det ingen førsteordens serieautokorrelasjon da

$$\varepsilon_t \sim iid(0; \sigma_\varepsilon^2)$$

Prais-Winsten er mer effektiv å benytte enn Cochrane-Orcutt estimatoren på datasettet da tilbakebetalingsperioden har få antall observasjoner. Prais-Winsten utelater ikke den første uken i tilbakebetalingsperioden, men transformerer den ved:

$$\sqrt{1 - \rho^2} y_1 = \alpha \sqrt{1 - \rho^2} + (\sqrt{1 - \rho^2} X_1) \beta + \sqrt{1 - \rho^2} u_1$$

6.3 Pålitelighet

For at resultater fra en panel- eller tidsserieregresjon skal være pålitelige, må datasettet oppfylle Gauss-Markov antagelsene (Wooldridge, 2013, kapittel 10). Grad av oppfylging av antagelsene bestemmer hvilken videre databehandling som må utføres. Ved å teste ulike behandlinger og varianter av variablene samt ulike regresjonsmodeller undersøkes konsistensen til modellene, og dermed hvilke resultater som er troverdige.

Forberedende tester

De forberedende testene viser at datasettet ikke oppfyller Gauss-Markov antagelsene om stasjonaritet, homoskedastisitet og autokorrelasjon. Variablene *frivillig tilbakebetaling* og *mediesaker* er stasjonære, mens *smittetall*, *dødsfall* og *arbeidsledighet* er ikke-stasjonære grunnet ikke-signifikante verdier på den utvidede Dickey-Fullertesten (Dickey og Fuller (1979)). Disse ble stasjonære ved å kontrollere *arbeidsledighet* for trend- og sesongeffekter, og ved å differensiere *smittetall* og *dødsfall* (Cameron og Trivedi, 1998, s.230). *Frivillig tilbakebetaling* er homoskedastisk, men ikke autokorrelert. *Mediesaker* er homoskedastisk og autokorrelert, mens resterende variabler er heteroskedastiske og autokorrelerte.

Førstedifferanse

En metode for å kunne justere for skjevheter som følge av utelatte variabler er å benytte førstedifferansen til alle variablene. Vi inkluderer en slik modell i vår analyse for å undersøke om resultatet viker fra resultatene vi får fra våre andre modeller. I tabell 7.2 er denne illustrert i modell (1).

Lags

For å undersøke om frivillige tilbakebetalinger kan forklares av tidligere ukers variabler inkluderer vi tidsforsinkede variabler, lags til modellen. Alle forklaringsvariablene er inkludert med lags for 1 og 2 uker i tabell 7.2 i modell (2).

Ekstremverdier

Mot slutten av tidsperioden observeres det ekstremverdier i antall nye smittede, da samfunnet åpnet opp, til tross for mye smitte, grunnet et stort antall vaksinerte. Effekten av ekstremverdiene testes med en variant av smittetall som slutter i uke 33 2021. Det var på dette tidspunktet at antallet nye smittede begynte å bevege seg over i ekstremverdier. Denne er illustrert i tabell 7.2 i modell (3).

Glidende gjennomsnitt

Glidende gjennomsnitt, moving average, brukes for å jevne ut verdiene av en variabel, og er praktisk ved fluktuerende verdier i tidsseriedata. Vi benytter oss av glidende gjennomsnitt for å undersøke om store svingninger i datasettet kan ha påvirket våre andre modeller. Dette testes ved at alle variablene har en glidende gjennomsnittsvariant som er vektet med 25% av uken før og etter, og 50% av inneværende uke. Dette er illustrert i tabell 7.2 i modell (4).

7 Resultater

I kapittelet presenteres resultatet av forskjellige panelregresjonsmodeller for å forklare mengden frivillige tilbakebetalinger. Det er benyttet forskjellige forklaringsvariabler i modellene, der antall mediesaker fordeles etter nasjonale og lokale medier, samt undersøker forskjeller mellom artikkelkategorier. Det er laget modeller med ulike varianter av variablene for å teste robusthet, som førstedifferanseform og glidende gjennomsnitt. Organisasjonene som står bak de frivillige tilbakebetalingene analyseres etter størrelse og geografisk lokasjon. Til slutt er det blitt utført tilsvarende analyser med datasettet som tidsseriedata, for å undersøke om data som ikke kan inkluderes i paneldata har hatt en effekt på resultatet. Se A1.1 for variabelbeskrivelse.

7.1 Panelregresjon

Tabell 7.1 modell (1) og (2) viser at både mediesaker og arbeidsledighet har signifikante effekter på frivillige tilbakebetalinger. Hverken dødsfall eller smitte har signifikante verdier. Vi observerer at en vektet mediesak vil medføre en positiv økning i antall frivillige tilbakebetalinger med 1,13 eller 1,15. Eksempelvis vil en avisartikkel fra en avis med lesertallet til vg.no øke antall tilbakebetalinger med rundt 1,14. Arbeidsledighet har en signifikant negativ effekt på antall frivillige tilbakebetalinger, og en 1%-poeng økning i arbeidsledigheten vil medføre 1,49 eller 1,45 færre tilbakebetalinger.

For å undersøke om det er nasjonale eller lokale medier som har størst effekt, har vi delt disse forklaringsvariablene opp i tabell 7.1 i modell (3). Her observerer vi at det kun er de nasjonale mediene som har en signifikant effekt på mengden tilbakebetaling. En vektet mediesak i et nasjonalt mediehus vil medføre 1,23 flere frivillige tilbakebetalinger.

Variabel	(1) FE dødsfall	(2) FE smitte	(3) Nasjonal eller lokal
Mediesaker	1.137*** (0.223)	1.151*** (0.223)	
Arbeidsledighet	-14.95*** (3.507)	-14.52*** (3.524)	-15.25*** (3.540)
Dødsfall_diff	-0.018 (0.196)		-0.021 (0.196)
Smitte_diff		0.002 (0.002)	
Mediesaker_lokalt			0.691 (0.737)
Mediesaker_nasjonalt			1.230*** (0.267)
Konstant	1.089*** (0.161)	1.062*** (0.162)	1.115*** (0.166)
Observasjoner	552	552	552
R-sq within	0.074	0.076	0.074
R-sq between	0.719	0.750	0.782
R-sq overall	0.127	0.132	0.130
Prob > F	0.000	0.000	0.000
Rho	0.171	0.168	0.169
Antall ID	6	6	6

Tabell 7.1: Hovedpanelregresjon med fixed effect

Merknad: Modellene er beregnet med panelregresjon hvor antallet frivillige tilbakebetalinger er en funksjon av vektete mediesaker, arbeidsledighet og koronarelaterte dødsfall eller smittede, estimert per landsdel. Standardavvik er i parentes. *** $p < 0.01$, ** $p < 0.05$, * $p < 0.1$.

Robusthetsvarianter

Tabell 7.2 viser at mediesaker gir signifikant effekt for alle robusthetsvariablene. Arbeidsledighet har kun signifikant effekt ved kutting og glidende gjennomsnitt. Lags gir ikke signifikante effekter. Kutting og glidende gjennomsnitt, modell (3) og (4) trekker i samme retning som modell (1) og (2) fra tabell 7.1 med resultater på 1,1 og 1,23 flere tilbakebetalinger per vektete artikkel.

Variabel	(1) Førstediff.	(2) Lags	(3) Kutting	(4) Glidende gj.snitt
Mediesaker		1.042*** (0.232)	1.107*** (0.195)	
Mediesaker_diff	1.019*** (0.244)			
Mediesaker_lag1		0.110 (0.236)		
Mediesaker_lag2		0.409* (0.234)		
Arbeidsledighet		9.609 (22.67)	-12.57*** (3.214)	
Arbeidsledighet_diff	-3.542 (13.21)			
Arbeidsledighet_lag1		-17.63 (27.12)		
Arbeidsledighet_lag2		-6.540 (11.78)		
Dødsfall_diff	-0.407 (0.272)	-0.024 (0.229)		
Dødsfall_diff_lag1		-0.034 (0.252)		
Dødsfall_diff_lag2		-0.189 (0.230)		
Smitte_diff			0.004 (0.003)	
Mediesaker_gg				1.238*** (0.205)
Arbeidsledighet_gg				-15.17*** (2.310)
Dødsfall_diff_gg				0.340 (0.246)
Konstant	0.005 (0.090)	0.985*** (0.186)	0.954*** (0.163)	1.057*** (0.114)
Observasjoner	552	540	444	558
R-sq within	0.036	0.082	0.108	0.128
R-sq between	.	0.814	0.779	0.770
R-sq overall	0.036	0.171	0.182	0.232
Prob > F	0.000	0.000	0.000	0.000
Rho	8.627e-07	0.142	0.206	0.309
Antall ID	6	6	6	6

Tabell 7.2: Panelregresjon med robushetsvarianter

Merknad: Modellene er beregnet med panelregresjon hvor antallet frivillige tilbakebetalinger er en funksjon av vektete mediesaker, arbeidsledighet og koronarelaterte dødsfall eller smittede, estimert per landsdel. Standardavvik er i parentes. *** $p < 0.01$, ** $p < 0.05$, * $p < 0.1$.

7.2 Detaljnivå

Artikkelkategorier

Det er kun kat d) søker- og tildelingslister og kat e) støtte til offentlig virksomhet som gir signifikant effekt på antallet frivillige tilbakebetalinger med 2,066 og 6,862 flere tilbakebetalinger per vektete artikler i disse kategoriene. Se appendiks A3.1 for lags sine effekter på kategoriene.

Variabel	(1) Artikkelkategorier	(2) Lokal eller nasjonal
Kat A	0.384 (0.434)	
Kat A_lokal		0.0838 (1.645)
Kat A_nasjonal		0.355 (0.494)
Kat B	2.776 (1.802)	
Kat B_lokal		-9.923 (8.951)
Kat B_nasjonal		3.478* (1.840)
Kat C	0.286 (0.765)	
Kat C_lokal		2.349 (2.360)
Kat C_nasjonal		0.426 (0.970)
Kat D	2.066*** (0.715)	
Kat D_lokal		2.432 (1.589)
Kat D_nasjonal		1.928** (0.923)
Kat E	6.862*** (0.811)	
Kat E_lokal		-0.0461 (3.511)
Kat E_nasjonal		7.705*** (0.889)
Kat F	-0.200 (0.831)	
Kat F_lokal		-2.003 (2.003)
Kat F_nasjonal		0.773 (0.957)
Arbeidsledighet	-13.83*** (3.425)	-14.43*** (3.509)
Dødsfall_diff	-0.0597 (0.188)	-0.0762 (0.187)
Konstant	0.997*** (0.156)	1.018*** (0.165)
Observasjoner	552	552
R-sq within	0.161	0.177
R-sq between	0.833	0.867
R-sq overall	0.215	0.235
Prob >F	0.000	0.000
Rho	0.162	0.155
Antall ID	6	6

Tabell 7.3: Panelregresjon etter artikkelkategorier

Merknad: Modellene er beregnet med panelregresjon hvor antallet frivillige tilbakebetalinger er en funksjon av vektete mediasaker innenfor bestemte artikkelkategorier, arbeidsledighet og koronarelaterte dødsfall. Modell (1) er med alle medietyper, mens modell (2) er oppdelt etter lokale og nasjonale medier. Standardavvik er i parentes. *** $p < 0.01$, ** $p < 0.05$, * $p < 0.1$.

Organisasjonsstørrelse

Tabell 7.4 viser at mediesaker har signifikant effekt på alle de ulike organisasjonsstørrelsene. Størst effekt har antall vektete mediesaker på de minste organisasjonene med 0,8 flere tilbakebetalinger per antall vektet mediesak. Økning i arbeidsledighet har størst effekt på små organisasjoner hvor en økning i 1%poeng i arbeidsledigheten gir 7,56 færre tilbakebetalinger. Antall innbetalinger varierer stort mellom organisasjonsstørrelsene hvor det kun er 23 tilbakebetalinger fra store organisasjoner, mens det er 416 tilbakebetalinger fra små organisasjoner.

Variabel	(1) Små	(2) Mellomstore	(3) Store
Mediesaker	0.801** (0.375)	0.328*** (0.113)	0.161*** (0.040)
Arbeidsledighet	-75.68*** (26.66)	-19.22** (8.019)	-1.558 (2.878)
Dødsfall_diff	0.191 (1.165)	0.661* (0.379)	0.011 (0.142)
Konstant	6.375*** (1.393)	1.705*** (0.418)	0.054 (0.150)
Observasjoner	91	91	90
R-sq within	0.124	0.135	0.150
R-sq between	.	.	.
R-sq overall	0.124	0.135	0.150
Prob < F	0.008	0.005	0.002
Rho	.	.	.
Antall ID	1	1	1

Tabell 7.4: Panelregresjon etter organisasjonsstørrelse

Merknad: Modellene er beregnet med panelregresjon hvor antallet frivillige tilbakebetalinger er en funksjon av vektete mediesaker, arbeidsledighet og koronarelaterte dødsfall, estimert for små, mellomstore og store organisasjoner. Standardavvik er i parentes. *** $p < 0.01$, ** $p < 0.05$, * $p < 0.1$.

Landsdel

Vi får kun signifikante resultater på landsdel øst, der mediesaker har signifikant positiv effekt på antall tilbakebetalinger hvor en vektet medieartikkel gir 1,584 flere tilbakebetalinger. Det er varierende antall datapunkter per landsdel hvor trøndelag har færrest med 26 tilbakebetalinger, mens øst med flest med 213 tilbakebetalinger. Dette kan påvirke resultatene.

Variabel	(1) Øst	(2) Vest	(3) Nord	(4) Sør	(5) Innlandet	(6) Trøndelag
Mediesaker	1.584*** (0.551)	0.669 (0.565)	0.131 (0.456)	0.308 (0.703)	-0.347 (0.904)	0.524* (0.313)
Arbeidsledighet	-35.05** (14.28)	-25.82** (12.01)	-8.033** (3.243)	-4.747 (3.477)	-8.619** (4.335)	-4.712 (3.213)
Dødsfall_diff	-0.344 (1.171)	-1.609 (1.172)	0.166 (0.115)	-0.094 (0.172)	0.189 (0.215)	0.362 (0.267)
Konstant	3.103*** (0.823)	2.073*** (0.596)	0.555*** (0.137)	0.487*** (0.169)	0.723*** (0.194)	0.313** (0.143)
Observasjoner	92	92	92	92	92	92
R-sq within	0.132	0.087	0.088	0.025	0.052	0.072
R-sq between	.	.	.	.	.	.
R-sq overall	0.132	0.087	0.088	0.025	0.052	0.083
Prob < F	0.058	0.043	0.042	0.513	0.192	0.072
Rho	.	.	.	.	.	.
ID	1	1	1	1	1	1

Tabell 7.5: Panelregresjon etter landsdel

Merknad: Modellene er beregnet med panelregresjon hvor antallet frivillige tilbakebetalinger er en funksjon av vektete mediesaker, arbeidsledighet og koronarelaterte dødsfall, estimert per landsdel. Standardavvik er i parentes. *** $p < 0.01$, ** $p < 0.05$, * $p < 0.1$.

Variabel	(1) Øst	(2) Vest	(3) Nord	(4) Sør	(5) Innlandet	(6) Trøndelag
Mediesaker_lokal	3.566 (4.407)	0.968 (1.579)	-1.229 (1.336)	0.538 (1.508)	1.875 (2.928)	0.450 (0.507)
Mediesaker_nasjonal	1.480** (0.600)	0.548 (0.823)	0.484 (0.560)	0.177 (1.039)	-0.719 (1.019)	0.625 (0.622)
Arbeidsledighet	-35.29** (14.36)	-25.23** (12.42)	-8.245** (3.246)	-4.689 (3.513)	-8.268* (4.366)	-4.847 (3.309)
Dødsfall_diff	-0.314 (1.178)	-1.597 (1.180)	0.152 (0.115)	-0.099 (0.175)	0.178 (0.216)	0.361 (0.269)
Konstant	2.982*** (0.870)	2.040*** (0.620)	0.586*** (0.140)	0.487*** (0.170)	0.680*** (0.202)	0.314** (0.144)
Observasjoner	92	92	92	92	92	92
R-sq within	0.134	0.088	0.100	0.026	0.059	0.073
R-sq between	.	.	.	.	.	.
R-sq overall	0.134	0.088	0.100	0.026	0.059	0.073
Prob < F	0.013	0.087	0.054	0.678	0.252	0.155
Rho	.	.	.	.	.	.
ID	1	1	1	1	1	1

Tabell 7.6: Panelregresjon etter landsdel og medietype

Merknad: Modellene er beregnet med panelregresjon hvor antallet frivillige tilbakebetalinger er en funksjon av nasjonale eller lokale vektete mediesaker, arbeidsledighet og koronarelaterte dødsfall, estimert per landsdel. Standardavvik er i parentes. *** $p < 0.01$, ** $p < 0.05$, * $p < 0.1$.

7.3 Prais-Winsten regresjon

Da det mangler fullstendig informasjon om enkelte tilbakebetalinger, kan ikke hele datasettet inkluderes i panelregresjonen. Panelregresjonen har derfor 89 utelatte tilbakebetalinger. For å kontrollere at de utelatte observasjonene ikke har en effekt på resultatet lages det en tilsvarende modell som i tabell 7.1 med en Prais-Winsten regresjon for tidsseriedata. Det observeres at resultatene fra tabell 7.7 har likheter med resultatene i tabell 7.1, der fortegn og signifikante variabler er like. Det kan derfor antas at de 89 utelatte tilbakebetalingene ikke har en stor påvirkning på analysen gjort med panelregresjon. Se A2.1 for Prais-Winsten regresjon med robusthetsvarianter.

Variabel	(1) Dødsfall	(2) Smitte	(3) Nasjonalmedier
Mediesaker	1.095** (0.510)	1.090** (0.511)	
Arbeidsledighet	-104.5** (42.41)	-104.3** (42.75)	-107.1** (43.34)
Dødsfall_diff	1.408 (4.508)		1.310 (4.534)
Smitte_diff		0.005 (0.022)	
Mediesaker_nasjonalt			1.071* (0.601)
Konstant	9.719*** (2.166)	9.711*** (2.192)	10.35*** (2.141)
Observasjoner	92	92	92
R-sq	0.104	0.103	0.089
Adj.R-sq	0.074	0.073	0.058
Prob < F	0.020	0.022	0.042
Rho	0.180	0.183	0.193
Durbin-Watson (trans)	2.047	2.048	2.050

Tabell 7.7: Prais-Winsten regresjon

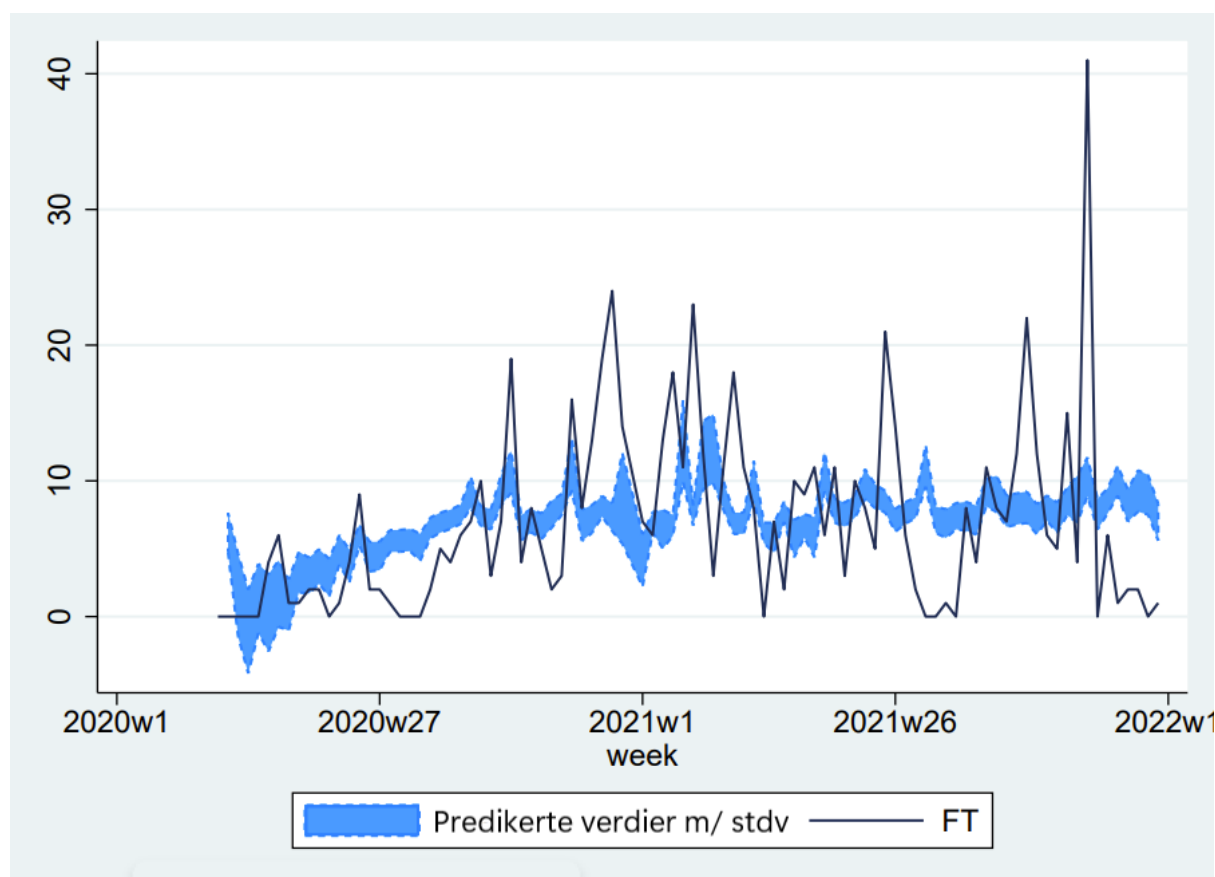
Merknad: Modellene er beregnet med Prais-Winsten regresjon hvor antallet frivillige tilbakebetalinger er en funksjon av vektete mediesaker, arbeidsledighet og koronarelaterte dødsfall eller smittede. Standardavvik er i parentes. *** $p < 0.01$, ** $p < 0.05$, * $p < 0.1$.

7.4 Hvor godt passer modellen med virkeligheten?

For å undersøke hvor godt modell (1) fra tabell 7.7 estimerer de faktiske verdiene, illustreres dette i figur 7.1. Figuren viser prediksjon av antallet frivillige tilbakebetalinger basert på arbeidsledighet, dødsfall og medietrykk, inkludert standardavvik, sammenliknet med de faktisk observerte verdiene.

Til tross for at trendene til en viss grad er lik i den predikerte og den faktiske modellen, ser det ikke ut som om modell (1) fra tabell 7.7 er en god prediksjon på de faktiske verdiene. Modellen klarer ikke å predikere større svingninger. Selv om modellen viser at medieoppslag og arbeidsledighet har en signifikant effekt på frivillige tilbakebetalinger, er det trolig andre utelatte faktorer som har en større effekt.

Figur 7.1: Predikerte verdier og faktiske frivillige tilbakebetalinger

Merknad: Det samlede antallet frivillige tilbakebetalinger (FT) per uke sammenliknet med de predikerte verdiene, med standardavvik, for antall frivillige tilbakebetalinger fra modell (1) fra tabell 7.1.

8 Drøftelse

I dette kapitlet vil det forsøkes å forklare funnene fra resultatdelen over, ved å benytte teori presentert i litteraturgjennomgangen. Det vil diskuteres effekten av mediasaker og arbeidsledighet på mengden tilbakebetalinger, samt hvordan forskjellige organisasjonsegenskaper og andre variasjoner kan medføre forskjeller i resultatene.

8.1 Effekten av mediasaker på tilbakebetalinger

Villigheten til å holde tilbake støtte vil være avhengig av sannsynligheten for å bli tatt. Media spiller en viktig rolle i å kontrollere og observere hvem som får støtte, hvem som er tatt i misbruk, og hvem som tilbakebetaler støtte. Mediesakene vil derfor være med på å øke kontroll, og dermed kunne være med på å føre til at flere tilbakebetaler støtten. Samtidig vil mediasaker også kunne være med på å rettferdiggjøre at organisasjonene beholder penger. Flere av artiklene inkludert i analysen kritiserer omfanget av ordningen, og argumenterer for at støtten ikke er nok. En holdning i samfunnet om at regjeringen ikke deler ut nok midler vil kunne være med på å skape en rettferdiggjøring av å beholde de midlene som er tildelt, til tross for at man ikke har bruk for disse.

Forebyggende effekt

Artiklene har også inneholdt informasjon om hvem som har fått støtte. En offentlig publisering av søkertall vil kunne ha en forebyggende effekt på misbruk av ordningene. Foretak som søker om støtte må være forberedt på at søknaden deres blir diskutert i media, og de må derfor kunne forsvare det de har søkt om. Denne preventive effekten kan gjøre at selskaper som var støtteberettiget, men ikke trengte kompensasjon, unnlot å søke for å unngå medieoppmerksomhet. Videre vil medieoppslag ha en skjerpene effekt slik at selskaper i større grad sjekker at beløpene de søker om er korrekte da de må kunne forsvare tildelte midler i etterkant.

Forsinket effekt

Modellen kan ikke fastslå at det finnes en forsinket effekt av medieoppslag på frivillige tilbakebetalinger. Det er naturlig at det kan gå litt tid mellom en mediesak publiseres, til en organisasjon velger å tilbakebetale støtten de har mottatt. Selv om en mediesak vil kunne ha en nudging-effekt, vil man trolig bruke litt tid på å rapportere inn at man ønsker å tilbakebetale. At vi derfor ikke får signifikante resultater på analysen gjort med lags er derfor mot forventning. Det er imidlertid signifikante resultater på modellen gjort med glidende gjennomsnitt. Dette er med å bygge opp rundt teorien om at det er det generelle medietrykket i perioden som er avgjørende, ikke det nøyaktige antallet mediesaker som publiseres.

Andre faktorer

Til tross for at modellene viser at mediesaker fører til en økning i tilbakebetalinger, er det grunn til å tro at det faktisk er snakk om to korrelerende faktorer. Pandemien har vært en turbulent periode, med stor variasjon i smittesituasjon, tiltak og økonomiske forhold. Det er grunn til å tenke at i perioder der det er mye som skjer i samfunnet generelt, vil det også være et stort medietrykk rundt kompensasjonsordningene. Samtidig vil det i slike perioder kunne være flere som velger å søke om, eller tilbakebetale støtte. Et eksempel på dette kan være i perioder der man har hatt en gjenåpning i samfunnet. I denne perioden vil det være et høyt medietrykk, samtidig som næringslivet vil være preget av optimisme. Organisasjoner vil gjerne i slike perioder velge å tilbakebetale støtte de har mottatt, da de med større sikkerhet kan fastslå at de ikke vil få bruk for støtten de mottok i en mer usikker periode.

8.2 Arbeidsledighet

Resultatene viser en sterk signifikant sammenheng mellom arbeidsledighet og antall tilbakebetalinger. Arbeidsledighet er et godt estimat på den generelle tilstanden til næringslivet. I en periode med høy arbeidsledighet har det vært mange oppsigelser og permitteringer, noe som gjenspeiler økonomiske vanskeligheter. Organisasjoner som må si opp ansatte på grunn av økonomiske problemer, vil trolig ikke ha penger å tilbakebetale. Sammenhengen mellom høy arbeidsledighet og få tilbakebetalinger er derfor naturlig.

Samtidig vil man i perioder med høy arbeidsledighet ha større incentiver for unndragelser. Som Skatteetaten (2020b) viste, var aksepten for skatteunndragelser høyere dersom det var for å bevare arbeidsplasser. At man i større grad kan rettferdiggjøre å beholde utbetalt støtte kan derfor også være en medvirkende faktor.

8.3 Variasjoner

Lokale eller nasjonale medier

Når vi deler opp effekten fra medieoppslag i lokale og nasjonale medier, er det kun nasjonale medier som gir en signifikant effekt. Nasjonale medier leses av flere innbyggere i de ulike landsdelene, som gjør at de trolig vil ha en større effekt. En større andel av de nasjonale artiklene er saker om misbruk, tilbakebetaling og kritikk. Generelt sett ser vi at de nasjonale sakene vil trolig i større grad engasjere lesere og sette nasjonal dagsorden, mens de lokale mediene stort sett skriver informative saker om tildelinger og søkerrunder. Dette kan være med på å forklare hvorfor de nasjonale mediasakene har en sterkere effekt på tilbakebetalinger.

Organisasjonsstørrelse

Vi ser fra den deskriptive statistikken at både gjennomsnittlig og median tilbakebetalingsbeløp er høyere enn tilsvarende tildelingsbeløp. Dette viser at flere av de mindre organisasjonene har beholdt de tildelte midlene. De største organisasjonene har dermed høyest tilbakebetalingsgrad.

Modellen vi har utarbeidet viser derimot at medieoppslag har en sterkere effekt i små organisasjoner. I store organisasjoner finnes det i større grad faste rammer og kontrollmekanismer for å forhindre denne typen misbruk, i tillegg til at flere mennesker er involvert. Større organisasjoner er og underlagt revisjonsplikt. At et enkeltindivid da leser en artikkel om ordningen vil da trolig ha liten innvirkning på organisasjonens beslutning. I mindre organisasjoner er det gjerne mer beslutningsmakt hos enkeltpersoner, i tillegg til mindre faste rammer og system. Det kan altså være lettere å tilbakeholde penger man ikke har rett på i utgangspunktet i små organisasjoner, og eksterne faktorer som medieoppslag vil dermed kunne ha en større effekt.

Da beslutningen ligger hos enkeltpersoner vil også personlig oppfatning av normer, samt personlig evne til rettfærdiggjøring, trolig ha en større påvirkning på utfallet. Dette kan dermed også være med på å forklare at arbeidsledighet synes å ha en større effekt hos små organisasjoner. En høyere arbeidsledighet i samfunnet fører til en kraftigere reduksjon i antall tilbakebetalinger fra små organisasjoner enn fra større organisasjoner.

Artikkelkategorier

Om vi deler mediasakene opp etter kategori, er det kategori d) og e) som gir signifikante resultater. Kategori d) er informasjonsartikler om organisasjoner som har fått tildelt støtte, mens kategori e) er informasjonsartikler om offentlig virksomhet som har fått støtte. Artikkelen har en positiv effekt på antallet tilbakebetalinger. Mediasakene som informerer om hvem som har mottatt støtte vil kunne fungere som en påminnelse til aktører om at media følger med på aktiviteten til organisasjonene i samfunnet. Denne formen for kontrollering vil gjøre det mer attraktivt for organisasjoner å betale tilbake støtte, da det medfører en større sannsynlighet for å bli oppdaget om man velger å beholde penger man ikke har rett på.

De andre artikkelkategoriene synes også å ha en positiv effekt på mengden tilbakebetalinger, uten at resultatene er statistisk signifikante. Vi antar at det er det generelle medietrykket som har størst påvirkning på mengden tilbakebetalinger, og ikke det faktiske budskapet til artikkelen.

Vi gjorde også analyser med lags, samt oppdeling av artikkelkategoriene etter nasjonale og lokale medier. Disse resultatene anses ikke som troverdig, og vi velger derfor å ikke kommentere det ytterligere.

Næringskoder

De næringene som har høyest og dårligst tilbakebetalingsgrad følger i stor grad næringene som hadde best og dårligst økonomiske forhold som følge av restriksjonene. Omsetning av eiendom og varehandel er de to bransjene med høyest tilbakebetalingsandel, mens kultur og helsetjenester er de bransjene med lavest tilbakebetalingsandel. Dette kan vise at organisasjoner som har hatt mer krevende forhold grunnet pandemien har i større grad tenkt at de fortjener kompensasjonen enn organisasjoner som har hatt gode resultater.

9 Konklusjon

9.1 Avsluttende kommentar

Problemstillingen som utredningen forsøker å besvare, er om et høyt medietrykk om ordningene kan være med på å øke mengden frivillige tilbakebetalinger. Det er grunn til å tro at ved å skrive saker om ordningene i media vil flere organisasjoner ønske å frivillig tilbakebetale støtte de har fått tildelt. Gjennom utredningen har vi funnet ut at en avisartikkel i en avis på størrelse med vg.no gir rundt 1,14 flere tilbakebetalinger i inneværende uke. Analysene forteller oss at det er det generelle medietrykket som har en effekt på mengden tilbakebetalinger, ikke nødvendigvis hva som skrives i avisartiklene. Mediene sin påvirkning er større jo mindre organisasjonen er. Det er også grunn til å tro at media har hatt en forebyggende effekt på misbruk, da organisasjoner vet at de kan risikere uønsket medieoppmerksomhet. Utredningen viser viktigheten av offentlighetsprinsippet, og effekten media har som en kontrollmekanisme for å oppdage og forhindre misbruk av tillitsbaserte støtteordninger.

9.2 Videre forskning

Audio- og videobaserte medier som TV, radio og podcast blir stadig viktigere i det moderne samfunnet, og utredningen er derfor begrenset av mangelen på andre typer media enn aviser. Det ville for eksempel vært interessant å se på effekten av nyhetssaker på TV sin påvirkning på tilbakebetalinger.

I tillegg til frivillige tilbakebetalinger er det enkelte organisasjoner som ikke valgte å beholde tildelingsmidlene, men valgte heller å gi disse bort til gode formål (Sønsteli, 2021). Det finnes andre søknadsbaserte ordninger som vi ikke fikk undersøkt, deriblant de senere tildelingene for kompensasjonsordningen for næringslivet forvaltet av Brønnøysundregisteret. Dataene fra Brønnøysundregisteret ble gjort tilgjengelig for oss, men tidsdimensjonen var ubrukkelig da det ikke var registrert når en frivillig tilbakebetaling ble meldt inn, men bare når den frivillig tilbakebetalingen ble saksbehandlet. Her er 125 tilbakebetalinger fra 109 ulike organisasjoner som kan undersøkes nærmere.

Vi tror også at en videre kvalitativ undersøkelse kunne gi nyttig informasjon. Gjennom dybdeintervjuer med organisasjoner som har fått tildelt støtte, tilbakebetalt støtte, og de som har valgt å la være å søke om støtte på grunn av medieoppmerksomhet, kunne man fått god innsikt i hvordan søkere oppfatter media som kontrollmekanisme. Dybdeintervju med ulike ordningsforvalterne ville også gi en verdifull innsikt i hvordan media i praksis brukes som kontrollmekanisme.

Det siste vi tror bør undersøkes er forskjeller mellom land under koronaperioden. Danmark var det landet som hadde likest tilnærming til restriksjoner og kompensasjonsordninger som Norge. Danskene hadde mindre mediedekning av tildelingene og søkerne, og hadde ikke åpne, offentlige og lett tilgjengelige tildelingslister. Det hadde vært interessant å gjennomføre tilsvarende undersøkelser som gjennomført i denne utredningen på danske kompensasjons- og mediedata. Videre kan det undersøkes om det er vesentlig forskjeller på frivillige tilbakebetalinger og tildelinger mellom tilsvarende næringsgrupper i Norge og Danmark som har hatt like restriksjoner.

Referanseliste

- Allingham, M. G. og Sandmo, A. (1972). Income tax evasion: A theoretical analysis. *Journal of Public Economics*, 1(3-4):323–338.
- Andreoni, J., Erard, B., og Feinstein, J. (1998). Tax compliance. *Journal of economic literature*, 36(2):818–860.
- Barone, G. og Mocetti, S. (2011). Tax morale and public spending inefficiency. *International Tax and Public Finance*, 18(6):724–749.
- Becker, G. S. (1968). Crime and punishment: An economic approach. *Crime and Punishment: An Economic Approach*, 76(2):169–217.
- Cameron, A. og Trivedi, P. (1998). Regression analysis of count data (1998). *New York: Cambridge Press Book*.
- Cappelen, A. W., Falch, R., Sørensen, E. Ø., og Tungodden, B. (2021). Solidarity and fairness in times of crisis. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 186:1–11.
- Cialdini, R. B. og Trost, M. R. (1998). Social influence: Social norms, conformity and compliance. I Gilbert, D., Fiske, S., og Lindzey, G., editors, *The handbook of social psychology*. McGraw-Hill.
- Cochrane, D. og Orcutt, G. H. (1949). Application of least squares regression to relationships containing auto-correlated error terms. *Journal of the American statistical association*, 44(245):32–61.
- Dickey, D. og Fuller, W. A. (1979). Distribution of the estimators for time series regressions with a unit root. *Journal of the American Statistical Association*, 74(366):427–431.
- Endringer i forskrifter til lov om midlertidig tilskuddsordning for foretak med stort omsetningsfall etter august 2020 (2021). Forskrift om endring i forskrifter til lov om midlertidig tilskuddsordning for foretak med stort omsetningsfall etter august 2020. *Lovdata*, (FOR-2021-06-11-1907). <https://lovdata.no/dokument/LTI/forskrift/2021-06-11-1907>. [Hentet:10.05.22].
- Enhetsregisteret (2022). Alle hovedenheter. *Brønnøysundregisteret*. <https://data.brreg.no/enhetsregisteret/oppslag/enheter/lastned/regnearkt>. [Hentet:10.05.22].
- Finansdepartementet (2020). Vil dekke faste kostnader for å redde arbeidsplasser. *Regjeringen*. <https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/regjeringen-solberg/aktuelt-regjeringen-solberg/fin/pressemeldinger/2020/vil-dekke-faste-kostnader-for-a-redde-arbeidsplasser/id2695340/>. [Hentet:10.05.22].
- Folkehelseinstituttet (2020). Statistikk om koronavirus og covid-19. *Folkehelseinstituttet*. <https://www.fhi.no/sv/smittsomme-sykdommer/corona/dags--og-ukerapporter/dags--og-ukerapporter-om-koronavirus/>. [Hentet:10.05.22].
- Frey, B. S. og Feld, L. P. (2002). Deterrence and morale in taxation: An empirical analysis. *CESIFO Working Paper No. 760*.
- Grunnloven (1814). Kongeriket Norges grunnlov. *Lovdata*, (LOV-1814.05.17). <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17>. [Hentet:10.05.22].

- Hatlebakk, I. M. og Myking, I. M. (2013). Skatteamnestiordningen: En empirisk analyse av hvordan medieoppslag påvirker innrapporteringen av skjulte inntekter og formuer til skatteetaten. *NHH*. [Masteroppgave].
- Helsedirektoratet (2020). Vedtak etter lov om vern mot smittsomme sykdommer §4-1 andre ledd om møteforbud og stenging av virksomheter. *Helsedirektoratet*. https://www.helsedirektoratet.no/tema/beredskap-og-krisehandtering/koronavirus/anbefalinger-og-beslutninger/Vedtak%20etter%20lov%20om%20vern%20mot%20smittsomme%20sykdommer%20%C2%A74-1%20andre%20ledd%20om%20m%C3%B8teforbud%20og%20stenging%20av%20virksomhet.pdf/_/attachment/inline/5c6032e8-3d56-44f2-a18c-8829a9db7c97:7686689d095ad59bf30786a730632036a1f9c2d1/Vedtak%20etter%20lov%20om%20vern%20mot%20smittsomme%20sykdommer%20%C2%A7%204-1%20andre%20ledd%20om%20m%C3%B8teforbud%20og%20stenging%20av%20virksomhet.pdf. [Hentet:10.05.22].
- Helsedirektoratet (2022). Koronavirus – beslutninger og anbefalinger. *Helsedirektoratet*. <https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/koronavirus>. [Hentet:10.05.22].
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet (2021). Kommunal kompensasjonsordning for lokale virksomheter. *Regjeringen*. <https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/regional--og-distriktpolitikk/aktuelt-na/kommunal-kompensasjonsordning-for-lokale-virksomheter/id2846130/?expand=factbox2864718>. [Hentet:10.05.22].
- Lotteri- og stiftelsestilsynet (2022). Tildelingar frå lotteri- og stiftelsestilsynet. *Lotteri- og stiftelsestilsynet*. <https://lottstift.shinyapps.io/tildelingar/>. [Hentet:10.05.22].
- Lov om midlertidig tilskuddsordning for foretak med stort omsetningsfall (2020). Lov om midlertidig tilskuddsordning for foretak med stort omsetningsfall. *Lovdata*, (FOR-2020-04-17-23). <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2020-04-17-23>. [Hentet:10.05.22].
- Martinez-Vazquez, J. og Torgler, B. (2009). The evolution of tax morale in modern Spain. *Journal of Economic Issues*, 43(1):1–28.
- Mediebedriftenes Landsforening (2022). Lesertall. *Mediebedriftenes Landsforening*. <https://medietall.no/>. [Hentet:10.05.22].
- Næringslivets Hovedorganisasjon (2020). Fakta om små og mellomstore bedrifter (smb). *Næringslivets Hovedorganisasjon*. <https://www.nho.no/tema/sma-og-mellomstore-bedrifter/artikler/sma-og-mellomstore-bedrifter-smb/>. [Hentet: 10.05.22].
- NAV (2020). Hovedtall om arbeidsmarkedet. mars 2020. NAV. <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/statistikk/arbeidssokere-og-stillinger-statistikk/relatert-informasjon/arkiv-hovedtall-om-arbeidsmarkedet-2020>. [Hentet:10.05.22].
- NAV (2021). Arkiv - ukentlig statistikk over arbeidsledige. NAV. <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/statistikk/flere-statistikkomrader/relatert-informasjon/ukentlig-statistikk-over-arbeidsledige/arkiv-ukentlig-statistikk-over-arbeidsledige>. [Hentet: 10.05.22].
- Norges Bank (2020). Styringsrenta reduseres til null prosent. *Norges*

- Bank*. <https://www.norges-bank.no/aktuelt/nyheter-og-hendelser/Pressemeldinger/2020/2020-05-07-pressemelding-rente/>. [Hentet:10.05.22].
- Norsk Presseforbund (2021). Vær varsom-plakaten. *Norsk Presseforbund*. <https://presse.no/pfu/etiske-regler/vaer-varsom-plakaten/>. [Hentet:10.05.22].
- NTB (2020). Økokrim vil prioritere koronasvindel. *Fakta om små og mellomstore bedrifter (SMB)*, Nettavisen. <https://www.nettavisen.no/nyheter/innenriks/okokrim-vil-prioritere-korona-svindel/s/12-95-3424011885>. [Hentet:10.05.22].
- Offentleglova (2006). Lov om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd (offentleglova). *Lovdata*, (LOV-2006-05-19-16). <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2006-05-19-16>. [Hentet:10.05.22].
- Prais, S. J. og Winsten, C. B. (1954). Trend estimators and serial correlation. Technical report, Cowles Commission discussion paper Chicago.
- Prop. 67 S (2019-2020) (2020). Endringer i statsbudsjettet 2020 under utenriksdepartementet, kunnskapsdepartementet, kulturdepartementet, justis- og beredskapsdepartementet, kommunal- og moderniseringsdepartementet, arbeids- og sosialdepartementet, helse- og omsorgsdepartementet, barne- og familiedepartementet, nærings- og fiskeridepartementet, samferdselsdepartementet og finansdepartementet, samt endringer i skatter, avgifter og toll 2020 (økonomiske tiltak i møte med virusutbruddet). *Regjeringen*. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-67-s-20192020/id2695373/?ch=1>. [Hentet:10.05.22].
- Retriever (2022). Mediarkivet atekst; nordens største mediarkiv som samler nyheter fra print- og nettmedier, tv og radio. *Retriever*. <https://www.retrievergroup.com/no/product-mediarkivet-atekst>. [Hentet:10.05.22].
- Riksrevisjonen (2022). Vedlegg 3: Rapport: Søknadsbaserte tilskudd i møte med virusutbruddet i 2020 i riksrevisjonens undersøkelse av søknadsbaserte tilskudd i møte med virusutbruddet i 2020. dokument 3:10 (2020–2021). *Riksrevisjonen*. <https://www.riksrevisjonen.no/globalassets/rapporter/no-2020-2021/undersokelse-av-soknadsbaserte-tilskudd-i-mote-med-virusutbruddet-i-2020.pdf>. [Hentet: 10.05.22].
- Skatteetaten (2020a). Bjørveka: Aksepterer nordmenn skatteunndragelser i en krisetid? [video]. *Youtube*. <https://www.youtube.com/watch?v=0vuVgTYS41M&list=PLMreNW0II-ZUGIJ5y6Eo5mdBc7rhB66Ot&index=2>. [Hentet:10.05.22].
- Skatteetaten (2020b). Skatteunndragelser og krisetid. *Skatteetaten*. <https://www.skatteetaten.no/presse/nyhetsrommet/skatteunndragelser-og-krisetid/>. [Hentet:10.05.22].
- Skatteetaten (2022). Innsyn i vedtak om tildelt tilskudd. *Skatteetaten*. <https://www.skatteetaten.no/kompensasjonsordning/innsyn/>. [Hentet:10.05.22].
- Sønsteli, P. (2021). Eie eiendomsmegling gir bort koronastøtten til byen vår: -skal komme fellesskapet til gode. *Mitt Kongsvinger*. <https://www.mittkongsvinger.no/byen-var-jo-heiki-stove-uno-arnesen/eie-eiendomsmegling-gir-bort-koronastotten-til-byen-var-skal-komme-fellesskapet-til-gode/662509>. [Hentet:10.05.22].
- Statistisk sentralbyrå (2021). Nasjonalregnskap for 2020. *Statistisk sentralbyrå*.

- https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/artikler-og-publikasjoner/_attachment/445742?_ts=177aa02acb0. [Hentet:10.05.22].
- Statistisk sentralbyrå (2022a). Befolkning. *Statistisk sentralbyrå*. <https://www.ssb.no/befolkning/folketall/statistikk/befolkning>. [Hentet:10.05.22].
- Statistisk sentralbyrå (2022b). Standard for næringsgruppering (sn). *Statistisk sentralbyrå*. <https://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/6>. [Hentet:10.05.22].
- Statsministerens kontor (2020). Regjeringens strakstiltak for å dempe de økonomiske virkningene av koronaviruset. *Regjeringen*. <https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/regjeringen-solberg/aktuelt-regjeringen-solberg/smk/pressemeldinger/2020/regjeringens-strakstiltak-for-a-dempe-de-okonomiske-virkningene-av-koronaviruset/id2693442/>. [Hentet:10.05.22].
- Torres-Reyna, O. (2007). Panel data analysis fixed and random effects using stata (v. 4.2). *Data & Statistical Services, Princeton University*.
- Wooldridge, J. M. (2013). *Introductory econometrics: A modern approach*. 6.utgave. Mason, Ohio: South-Western Cengage learning.

Appendiks

A1 Variabelbeskrivelse

Variabel	Betydning
Mediesaker	Antall avisoppslag vektet for lesertall
Arbeidsledighet	Arbeidsledighetsrate per 100.000 innbyggere
Smitte	Nye smittetilfeller per 100.000 innbyggere
Dødsfall	Koronarelaterte dødsfall per 100.000 innbyggere
Kat X	Antall artikler i kategori X vektet for lesertall
Variabel_lokal	Variabelen med lokale data
Variabel_nasjonal	Variabelen med nasjonale data
Variabel_lag1	Variabelen med 1 uke lag
Variabel_lag2	Variabelen med 2 ukers lag
Variabel_diff	Variabelen på førstedifferanseform
Variabel_gg	Variabelen på moving average-format med vektning (25/50/25)

Tabell A1.1: Variabelbeskrivelse.

A2 Prais-Winsten regresjon med robusthetsvarianter

Variabel	(1) Førstediff.	(2) Lags	(3) Glidende gj.snitt
Mediesaker		1.027* (0.533)	
Mediesaker_diff	0.549 (0.501)		
Mediesaker_lag1		0.409 (0.541)	
Mediesaker_lag2		0.427 (0.535)	
Arbeidsledighet		30.37 (250.6)	
Arbeidsledighet_diff	-29.56 (95.72)		
Arbeidsledighet_lag1		-95.54 (303.0)	
Arbeidsledighet_lag2		-38.47 (145.2)	
Dødsfall_diff	-0.036 (5.256)	1.764 (5.500)	
Dødsfall_diff_lag1		-0.598 (5.638)	
Dødsfall_diff_lag2		-3.241 (5.218)	
Mediesaker_gg			0.847 (0.523)
Arbeidsledighet_gg			-48.65 (49.85)
Dødsfall_diff_gg			5.111 (4.458)
Konstant	0.005 (0.500)	8.665*** (2.757)	7.078*** (2.651)
Observasjoner	92	90	93
R-sq	0.015	0.128	0.030
Adj. R-sq	-0.019	0.029	-0.002
Prob < F	0.722	0.250	0.425
Rho	-0.511	0.168	0.799
Durbin-Watson (trans)	2.184	2.049	1.148

Tabell A2.1: Prais-Winsten regresjon med robusthetsvarianter

Merknad: Modellene er beregnet med Prais-Winsten regresjon, hvor antallet frivillige tilbakebetalinger er en funksjon av vektete mediesaker, arbeidsledighet og koronarelaterte dødsfall eller smittede. Standardavvik er i parentes. *** $p < 0.01$, ** $p < 0.05$, * $p < 0.1$.

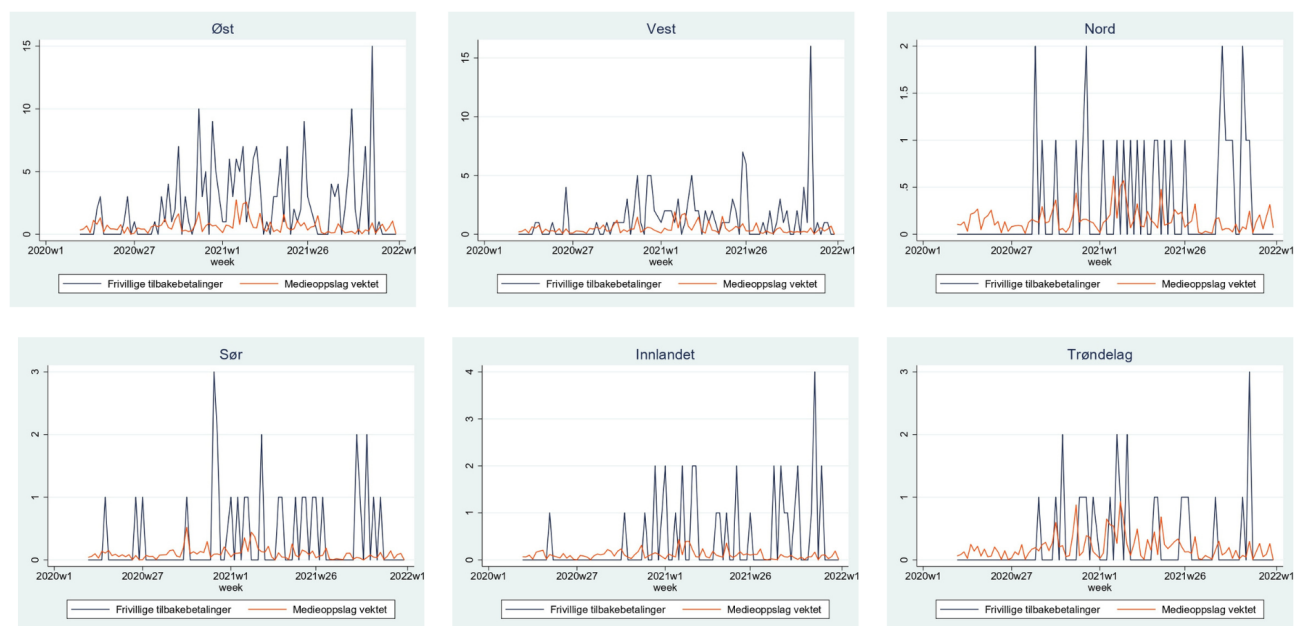
A3 Panelregresjon etter artikkelkategori med lags

Variabel	(1) 1 uke lag	(2) 2 ukers lags
Kat A	0.458 (0.462)	0.722 (0.456)
Kat A_lag1	1.049** (0.438)	0.933** (0.458)
Kat A_lag2		2.237*** (0.446)
Kat B	1.883 (1.845)	0.238 (1.877)
Kat B_lag1	-1.222 (1.879)	-1.251 (1.871)
Kat B_lag2		-6.047*** (1.905)
Kat C	-0.059 (0.776)	-0.584 (0.761)
Kat C_lag1	0.722 (0.774)	0.738 (0.771)
Kat C_lag2		1.608* (0.826)
Kat D	2.278*** (0.737)	1.417* (0.740)
Kat D_lag1	-1.239 (0.765)	-0.277 (0.786)
Kat D_lag2		-2.607*** (0.756)
Kat E	7.024*** (0.822)	8.204*** (0.835)
Kat E_lag1	0.218 (0.826)	0.018 (0.815)
Kat E_lag2		-1.295 (0.813)
Kat F	-0.035 (0.852)	-1.056 (0.871)
Kat F_lag1	0.930 (0.838)	1.118 (0.837)
Kat F_lag2		-0.001 (0.859)
Arbeidsledighet	-13.25*** (3.460)	-11.96*** (3.407)
Dødsfall_diff	-0.075 (0.188)	-0.069 (0.184)
Konstant	0.875*** (0.167)	0.849*** (0.171)
Observasjoner	552	546
R within	0.178	0.243
R between	0.875	0.872
R overall	0.259	0.311
Prob < F	0.000	0.000
Rho	0.128	0.136
Antall ID	6	6

Tabell A3.1: Panelregresjon etter artikkelkategori med lags

Merknad: Modellene er beregnet med panelregresjon hvor antallet frivillige tilbakebetalinger er en funksjon av vektete mediasaker innenfor bestemte artikkelkategorier, arbeidsledighet og koronarelaterte dødsfall eller smittede, med 1 og 2 uker lags på mediasakene. Standardavvik er i parentes. *** $p < 0.01$, ** $p < 0.05$, * $p < 0.1$.

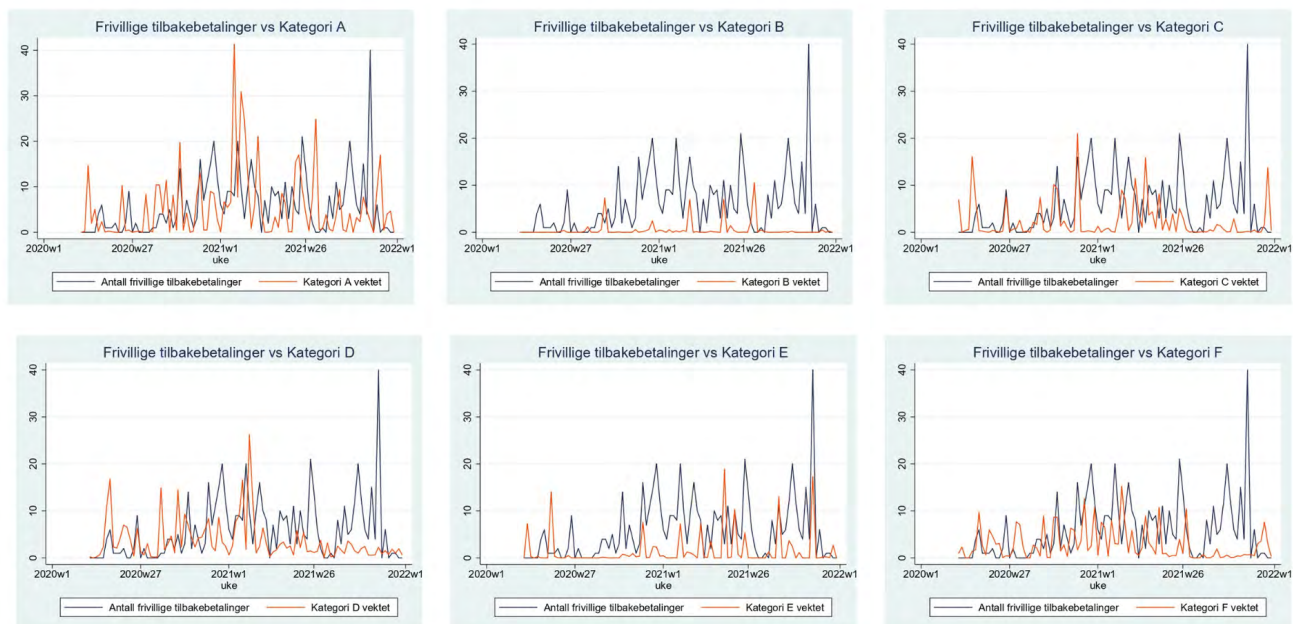
A4 Frivillige tilbakebetalinger og landsdel

Figur A4.1: Frivillige tilbakebetalinger etter landsdeler

Merknad: Det samlede antallet frivillige tilbakebetalinger og vektete mediasaker i perioden 2020-2021, etter landsdel.

A5 Frivillige tilbakebetalinger og artikkelkategorier

Figur A5.1: Frivillige tilbakebetalinger etter artikkelkategorier

Merknad: Det samlede antallet frivillige tilbakebetalinger og vektete mediasaker per artikkelkategori, i perioden 2020-2021.